

Tukaj radio Trzič. Dober dan, dragi poslušalci in spoštovane poslušalke!

S temi besedami ponavadi prične 21-letna napovedovalka **MARINA BABIČ**, uslužbenka občinske skupščine. Ze dve leti poslušalci slišijo njen glas. Marino prej v Trziču niso toliko poznali, sedaj jo domala že vsak domačin. Z vso vneto in veseljem honorarno sodeluje pri radiu. Napovedovanje je postalo del njenega življenja.

Ko pišemo o radiu Trzič, ne smemo mimo podatkov, da je radio ustanovil občinski odbor SZDL in da krepko odigrava vlogo informatorja. Pri radiu pa je »glavni«
Stefan Brezavšček, glavni in odgovorni urednik, ki pa hkrati opravlja posle novinarja in tudi napovedovalca.

Marini smo postavili devet vprašanj, ki je nanje takole odgovorila:

Domačinka?

— Ne, Blejčanka.

Poročena?

— Ne.

Napovedovalka in uslužbenka, kako to gre skupaj?

— Oddaje so v glavnem popoldan, ko nimam službe.

Kako ste prijadrali k radiu?

— Bila sem izbrana na avdiciji.

Pogoji za napovedovalca?

— Ne bi želela podrobneje govoriti o pogojih, vendar je

res, da je osnova čist in razumljiv glas. Ze kot sedemletni otrok sem pričela igrati na odru pri amaterskem društvu na Bledu. Povsem sem se otresla treme in zato tudi sedaj lahko govorim sproščeno in brez strahu.

Igranje in napovedovanje je torej tesno povezano?

— To je zmotljivo. V resnici nimata veliko skupaj. Morda je res, če imate skušnje z odra, da se laže hitreje prilagodiš.

Ali ste kot napovedovalka doživela kakšno posebnost?

— Posebnosti ali kaj nenavadnega nisem doživela, razen nekaj začetnih spodrselijev. Ljudje so sprva nekoliko negotovali, ker so glas slabo slišali. Razlog za to je bil pomanjkljiva tehnična opremljenost. Kasneje smo nabavili novo opremo in sedaj poslušalci bolje sprejemajo naše oddaje.

Vaša želja?

— Da bi bili poslušalci z našimi oddajami zadovoljni.

Ljudje so vas videli igrati odbojko, pa tudi v plavanju ste dosegli že lep uspeh. Ali je to vaš konjiček?

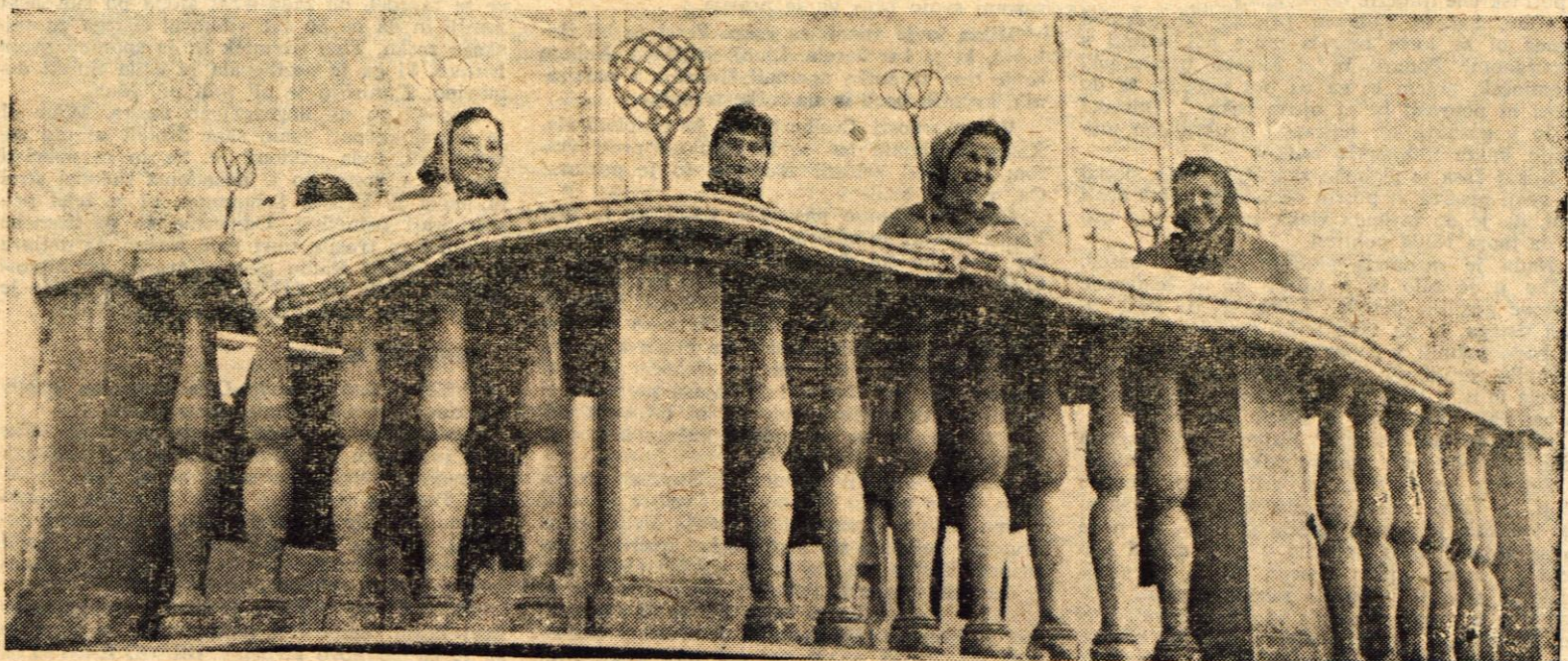
— Da. Rada plavam in prav tako rada drsam, igram odbojko in razen tega še danes sodelujem v amaterskem društvu, kjer igram.

DRAGO KASTELIC

Napovedovalka in uslužbenka

Blejski kvartet

Rešila mu je življenje

Leto 1942. Zunaj je snežilo. Jesensko naravo so prekrije bele snežinke, v prijetno zakurjeni sobici pa je sedela Nada in poslušala glasbo. Obujala je spominne... Z Milanom sta se spoznala že pred vojno. Ljubila sta se. Stopila je k oknu in se zravnila. Zbočile so se ji mlade prsi, lasje podobni pšenični barvi, svetleči kot zlato so ji segali daleč na hrbet, v plavih očeh pa je gorel ogenj, vendar se tega ni zavedala. Vedela je le, da jo danes skrivoma obišče Milan, njen najdražji! S tresočo roko je odgrnila zaveso. Kakor reflektorji, ki obsujejo igralce na odru, je žarek dnevne svetlobe obsijal dvajsetletno Nado. Podobna je bila cvetu, ki se počasi odpira in žari v nežnih, belih barvah, napojen z opojnim vonjem. V mislih se je mudila samo pri Milanu, veselila se je njegovega prihoda in se hkrati bala zanj. Slutila je nevarnost, saj je bil Milan v partizanih. Ugasnila je radio. Enakomerno tiktakanje stenske ure je sedaj odmevalo po sobi. Po svoji notranjosti je občutila globok in boleč nemir.

Z materjo sta se dogovorili, da zanolčita očetu obisk. Oče je opazil, da zadnje čase žena in Nada o nečem veliko govorita ter da gre tu za neko skrivnost. Ko je Nada hotela zapustiti stanovanje, jo je oče opazil. Poklical jo je k sebi. Spoznala je, da se nad njo zbirajo temni oblaki. Stekla je k materi. Mati se je odločila moža pregovoriti. Bilo pa je brezuspešno. Prepričeval jo je nekaj časa in ni obetal nič dobrega. Nada je pristopila k vratom in slišala očeta: »Ali res misliš, da bo tako? Se pred prihodom Nemcev v našo deželo sem ti povedal, da o tem Milanu niti slišati nočem. Sama si mi ravno kar pravila, da je partizan, da dela za tiste rdeče, vrag jih vzemi! O ljubezni lahko govori samo o nemškem vojaku Henriku Schumannu. To ti je fant! Že drugo leto je preteklo odkar se bori za veliki Reich! Na prsih se mu svetijo medalje, nekje na Poljskem pa ima celo grofijo, razen tega pa sva dobra prijatelja! Sama dobro veš, da skrbim za splošni red v naši občini, da vsakdo pozna nekdanjega trgovca, sedaj gospoda župana Rudolfa Cvelbarja. Ha, ha, ha...«

Krohota se je razlegel daleč po hiši, bil je to smeh grožnje do vsakogar, ki ni spoštoval okupatorskih načel. Mati pa je odločno odgovorila: »Vedeti bi moral, da Nade ni moč odvrniti s poti iskrene ljubezni do Milana!«

»Oho, kakšen ljubavni pridigar si postala! Danes bi se torej morala moja hči sestati s partizanom? Podaril bi ji kakšen partizanski spominček, potem bi ga pa pot dovedla še do mene in poprosil bi za njeno roko... Odvedel bi jo v gozdove ter natovoril z ukradeno municijo, kakor italijansko mulo!«

Nekaj časa je globoko zamišljen hitro stopal po svoji pisarni in potem nenadoma rekel svoji ženi, da je do prihoda vlaká samo še eno uro in da mora Nada pohiteti.

Nada je razumela globino očetovih besed. Težko ji je bilo in v ušesih so ji odmevale očetove grozljive besede. Vedela je, da misli izdati tistega, ki ga tako težko pričakuje. Nemci ga bodo pahnili v zapor in mlado življenje bo izdihnilo zaradi nje. Mučne misli so jo zmedle. Hotela je iti v kuhinjo, toda brnenje telefona jo je zadržalo. Razločno je slišala glas očeta:

»Halo je tam policija? Nujno želim gospoda šefa! Sporočiti mu moram zelo važno novico!«

Zadnjih besed Nada ni več slišala. Mudilo se ji je. Edina misel je bila, kako rešiti Milana. Poiskala je smuči. Nadela si jih je na noge in se kakor blazna spustila v divji dir. Z lahkoto je bržela mimo dreves, pljuča so se ji širila in srce ji je začelo močno utripati. Navzdol se je prosto spuščala in preskakovala jarke. Po ravnem se je podila z dolgimi koraki. Pot jo je vodila do sosednje železniške postaje.

Zavedala se je, da mora dospeti prej kot vlak, sicer bo vse prepozno... Se zadnje moči. Sape ji je zmanjkovalo, v telesu pa je čutila strašne bolečine. Počasi se je približevala cilju. Vzdržati, vzdržati samo še en kilometer, jo je prešinila bodrilna misel. Nenadoma so ji oči obstale na prihajajočem vlakcu, v katerem je bil Milan. Izra razgretih ust sta ji žalostno tiho in obupajoče izzveneli besedi: »Rešitev ali smrt!« Kakor orel, ki se požene na svoj plen, se je pognala z zadnjimi močmi proti postaji. Čutila ni več bolečin, ne naporov! Nepremagljiva volja ji je vlila novih moči, neizmerna želja ji je olajšala bolečine. Uspela je. Bleda kot zid, toda v srcu močno srečna je opazila, kako gleda Milan skozi okno. V zadnjem trenutku je zamahnila z roko. Nezavestna se je zgrudila v Milanovo naročje. Bolestno je zašepetala: »Rešen!«

NEMCI NA PREZI.

Nemci so pridrveli na postajo. Z napoljenimi puškami, so v zasedi nestrpno čakali vlaka. Misel na žrtev, ki se bo vsak čas pripeljala, jim je dobro delala. Komandant je v spremstvu dveh vojakov ošabno korakal po peronu in si žvižgal najbolj priljubljeno pesmico: »Singen wollen wir marschieren...« Vlakovni odpravnik je že pričakoval prihajajoči vlak. Potniki so izstopili. Trideset parov oči jih je motrilo. Tisti trenutek se je šef policije spomnil da bi morala biti na postaji tudi Nada. Hipoma mu je v glavo udarila kri. Bil je prepričan, da je vse skupaj velika šala, ki se jo je zahotelo Cvelberju.

OPEHARJENI

Šef policije je bil besen kot lev. Sikal je kot razdraženi modras in čakal priložnosti, da bo ponemčenemu Slovencu, ki ga je tako nesramno opeharil, ubriznil strup. V tej razburjeni nevihti je stikal po predalu svoje pisalne mize in iskal neke akte. K njim je dodal še enega, čisto novega. Usoda Cvelberja je bila zapečatená...

DVOJNI SPOPAD

V trenutku, ko je Milan prinesel nezavestno Nado v njeno stanovanje, je vstopil Cvelber. Tudi Nada se je prebudila. »Ta človek, ki me je prinesel na dom, je Milan! Ljubim ga! Oče razumi svojo hči,« ga je prosila.

Milan jo je stisnil za roko. Vesel je bil ljubezni, ki je kar žarela. Ljubil je Nado. Nehote se je tega trenutka spomnil življenja v partizanih, krvavih borb in na težke trenutke.

V notranjosti Cvelberja pa je eksplodiralo. Kakor podivjani lev se je umaknil proti vratom in pričel kričati: »Pomota, to je pomota! On, v moji hiši!«

Odločno trkanje na vežna vrata ga je prekinilo. Pohitel je odpirat. Razveselil se je prišlecev. Vstopila sta dva policista. Razveselil se je misli, da bo naredil to, česar niso mogli storiti danes policisti. Ujel bo bandita živega! Policista pa profi pričakovanju nista bila tako vljudna in prijazna kot vselej, kadar sta prišla k njemu po kakšne zaupne informacije. Grozeče je slišal besede: »Gospod Cvelber! Prihajava po službeni dolžnosti! Opozarjava vas, da bi bil vsak odpor zaman. Vi ste po nalogu našega šefa aretirani.«

Ljudje v kuhinji so onemeli. Spoznali so pogubo, ki je pretila Milanu. Le Cvelber je videl v tem rešitev. Zamenjal bo svoje življenje za drugega. Policista sta svoj pogled uperila v neznanca. Misli sta, da je to kakšen Cvelberjev znanec ali sorodnik. Policista sta odložila brzostrelki v kot, sedla za mizo ter se začela nalivati z žganjem. Medtem pa je Cvelber počasi bral aretacijski nalog ter pri tem pogledoval

Milana. Policista sta vstala in stopila proti brzostrelkama. Toda Milan je bil hitrejši. Skočil je k orožju, pograbil bližnjo brzostrelko ter sprožil rafal v policista, ki se mu je uprl. Pognal se je proti oknu in skočil na vrt. Ta trenutek je Cvelber izkoristil, pobral na tleh ležečo brzostrelko in sprožil. Več krogel je Milana ranilo v noge. Skušal je vstati, toda zaman! Podivjani Nemci so planili nanj.

Milana so zaprli v samotno, temno, nezakurjeno celico. Na policiji so ga celo noč zasliševali in ga pretrepali. Nečloveške muke niso iztrgale iz njega nobene besede. To je podvojilo besnost podivjanih policistov.

Ravno te dni pa je šefa policije zamenjal Henrik Schumann, ki je kot invalid prišel s fronte. To je vlilo Cvelberju novih upov...

Schumann, veliki Cvelberjev obsojen prijatelj je nenadoma odpotoval na Bled. Naslednji dan so po vasi krožile motorizirane enote in trosile lepake. Lepaki so razglašali smrtno obsodbo za Milana. Tudi Nada jih je prebrala. Prihranjenih je imela 1000 Mark in z njimi pohitela do nekega policista in mu jih ponudila v zameno, da ji pove kraj in čas usmrtitve. Uspela je.

Tudi Milan je zvedel za svojo obsodbo. Bil je pripravljen umreti za domovino, za svoje borbe in za svobodo...

Navsezgodaj so policisti odprli Milanovo celico. Prišli so ponj, da uresničijo obsodbo. Milan se je zavedel, da zadnjikrat stopa po slovenski zemlji in da ne bo več vdihoval čistega gorenskega zraka. Tisti trenutek se je spomnil svoje matere, ki ga je pozibovala in učila ljubiti domovino. Z mislijo je bil tudi pri Nadi.

Dospeli so na dogovorjeno mesto. Milan si je moral skopati jamo sam. Hoteli so mu zavézati oči, toda odklonil je. Že so se policisti postavili v vrsto, ko je nenadoma zadonel strel in padel je Henrik Schumann, ki je želel pristostvovati usmrtitvi. Odmevale so partizanske strojnice in trosile smrt med Nemci. Iz daljave je bilo slišati Nadin glas: »Tovariši pohitimo!« »RESILI STE MI ŽIVLJENJE. Hvala vam!« je Milan ginjen izrekel borbem in objel Nado.

SODIL SI JE SAM

Prišel je dan svobode. Cela domovina je bila en sam cvet, bila je ena sama pesem.

Tudi Milan in Nada, ki sta preživela težke čase in krvave borbe, sta bila srečna med najsrečnejšimi. Nekdanje sanje so se jima izpolnile. Poročila sta se in Nada je rodila malega Milana. Mati je pestovala dete. Ko je otrok dorastel, svojega starega očeta ni poznal. Sodil si je sam. V svoji delovni sobi je naredil samomor in kri je zalila ničvredne akte.

Milan s svojo družino je živel v svojem rojstnem kraju. Zgradil si je nov dom, v katerem se je začelo novo življenje. DRAGO KASTELIC

»Russkis!« Mladi kitajski miličniki so v nas videli Ruse. Vzklik, ki je torej veljal nam, je v vlak, ki nas je peljal iz Pekinga v Šanghaj, izzvenel nekam čudno. Pogled na vse te ruševine je brezupen.

Mostovi, jezovi, železniške proge, ceste, tovarne, delavska naselja, zgrajena na deželi, med rižišči — skratka vse, česar so se Kitajci lotili z rusko pomočjo, vse je presenetljivo in lepo. Kitajska je prehajala iz srednjega veka v atomsko dobo. Od Kitajskega morja do Mongo-

nenadni sunek v hrbet. Udarac je bil še toliko trši prav zato, ker se je industrija, prav v trenutku ruskega odhoda, po ogromnem naporu »velikega skoka napreje« leta 1958, šele pričela razvijati. Popolna prekinitve je onemogočila vse. Za nadomestitev kosa, ki se je zdrobil, je manjkalo posebno jeklo. Treba je bilo torej zgraditi jeklarno. Še pred tem pa so morali ustanoviti raziskovalne laboratorije. In šole za raziskovalce! Čas pa je pritiskal. Zemlja je čakala traktorje, poljedelske stroje, ka-

smo videli samo eno. Do konca našega potovanja, ki je trajalo šest tednov, smo videli še dve; prvo v komuni kitajsko-vietnamskega prijateljstva, drugo v Šanghaju. Toda ne na polju, o, ne, pač pa v muzeju kitajsko-sovjetskega prijateljstva. In za vso to srednjeveško revščino se skriva razkošje nuklearnih laboratorijev, kjer v miru in tišini, nedaleč od mongolske meje, pripravljajo izstrelitev atomske bombe, ki ne bo iz plutonija, kot svet misli, marveč že iz urana!

bili podvrženi strogim čistkam in pravi drakonski prevzgoji. Polnih petnajst let.

Danes je Šanghaj (s predmestji vred ima 13 milijonov prebivalcev) najgosteje naseljeno, najbolj industrializirano in najživahnejše kitajsko mesto. Postalo je vzor in vodnik Ljudski republiki Kitajski.

Iz tega magičnega mesta razvrata je vlada napravila Luna park kreposti.

Nikjer več barov, nikjer beznic. Igralnica je danes šola, nočni klub — ljudska univerza. V tem prerojenem Šanghaju ni več slišati rožljanja, ki ga je povzročal ma-jong (kitajski domino). Nič več iger, nič več petja. Nič kupčij. Nič smeha.

Kako jim je uspelo v petnajstih letih iz naroda, ki je

tar) prepusti telovadnim vajam.

»Je telovadba obvezna?« smo vprašali našega vodiča Zija.

Nasmehnil se je: »Poglejte tja!«

Ozrlji smo se. Na ulici je plesala, skakala in se obračala ogromna množica. Na pločniku pa so čepeli rado vedneži, ki so jo ogledovali, čitali časopis ali prebirali častne liste, na katerih so bile fotografije delavcev iz Šanghaja, ki so bili zaradi svoje marljivosti in vneme proglašeni za junake tedna.

»Tu vsak svoboden!« je dejal Zi s tistim optimizmom, ki ga nikoli ne zapusti.

Zi je danes star enainštirideset let. Ko je prišel na oblast Mao, mu je bilo šestin-

Pridelek riža je vsako leto večji — Toda večja se tudi število prebivalcev

lije je bila dežela eno samo veliko gradbišče, o kakršnem bi lahko sanjal samo Če Huangti, graditelj velikega kitajskega zidu in imperija.

Nenadoma pa je bilo vsemu konec. Rusi so odpotali, puščajoč za seboj zapuščena gradbišča, ustavljene kredite. S seboj so vzeli vse, svoje tehnike, material, načrte.

Od tedaj so minila štiri leta.

Sirom vse dežele, ki smo jo prepotovali — na 1800 kilometrih — je še vse prav tako kot so pustili Rusi.

Mostni stebri stojijo. Toda manjkajo mostnice. In vlak ne more čez.

Tovarne in delavska naselja so tam, toda brez šip na oknih. Včasih celo nedokončane, v ruševinah. Na deset dimnikov eden, iz katerega se kadi. In še to ne vedno.

Bogata zemlja, ki jo obdelujejo s prav tako skrbjo kot pri nas, še povečava brezupnost. Lahko je razumeti mržnjo Kitajcev, ki jo ne goje do ruskega naroda, marveč do Hruščova, ki je zanje edini odgovoren za ta

mione. Če teh ne bi bilo, bi to pomenilo lakoto.

Pravi kitajski čudež je, da se nista dežela in vlada z njo pogreznili. Dokaz moči Kitajske in njene vlade: ena sama volja vodi 750 milijonov glav in milijardo in pol rok.

Pokrajina beži mimo, monotona je.

Na cestah ni kamionov. In nikjer na polju traktorjev. Zenske, vprežene v vozove, z jarmom na ramah, vlečejo kot živali. Kmet, z vsem svojim telesom naslonjen na motiko, kot pred tisoč leti in posodama »človeških« odpadkov na vsakem koncu bambusne palice, ki jo nosi na rami. Tovorni vlaki, ki jih srečujemo, — s 35 ali 40 vagoni — so stari, razmajani. Lokomotive so brez dvoma stare že več kot trideset let. Vse to pripoveduje o veliki utrujenosti in revščini.

Na vsej dolgi poti od Pekinga do Šanghaja (to je četrtina Kitajske) smo srečali eno samo kosilnico. Ne trdim, da je ta edina na Kitajskem. Pravim le, da

Ravno to, točno to je Kitajska.

Pred vsako kitajsko hišo je zid.

In za tem zidom, tudi tam je Kitajska!

Šanghaj: nič več iger, pi-jače in smeha

Šanghaj!

Koliko čudovitih spominov za nas!

Zanje pa nič, razen ponižanja in sovraštva!

Šanghaj s svojimi palačami, nebotičniki, elegantnimi restavracijami, izložbami, kjer se je svetilo vse razkošje Zahoda, s svojimi beznicami in igralnicami, kadičnicami in ne nazadnje s sto tisoč prostitutkami. Šanghaj, ki je bil za Mao Cetung in njegove prijatelje umazano in prekleto mesto, »kapitalistični čir, vsajen na boku socialistične Kitajske«.

Šanghaj bi morali porušiti. Deletelo bi ga isto kot Kartagino.

Nastalo je vprašanje, kako ga popolnoma porušiti, kam preseliti vse njegovo prebivalstvo. Del njegove močno pozahodene »boljše družbe« se je odselil. Ostali pa so

ŠANGHAJ - mesto ob izlivu kraljevske reke

tako ljubil igro, zvijačo, umetnost napraviti najbolj puritansko, tenkovestno, disciplinirano in otožno ljudstvo?

To je skrivnost Šanghaja.

Ura je šest zjutraj. Zapuščamo hotel. Pred nami na ulici, ki bi bila lahko Šanghajeve Elizejske poljane, se nam nudi čuden prizor. Presenečeni smo.

Ogromna množica ljudi je pred nami, tako neznansko velika, da bi jo bilo nemogoče oceniti. Nekaj kilometrov je je. 200.000? 300.000 oseb? Morda celo več! Možje, žene, otroci, starci, skratka vsi izvajajo v skupinah, pod vodstvom telovadnega učitelja, fantastični balet pekinške opere. Ubrani akrobatski pleši, nevarni skoki, hoja po vrvi, človeške piramide...

Vsi ti ljudje so uslužbenci v Šanghaju, ki pričenjajo svoj delovni dan s telovadno vajo.

Tako je sklenil Mao Cetung. »Bodite močni in zdravi! Zdravje je prvo. Pol ure telovadbe vsako jutro in postali boste atleti nove Kitajske.«

In Kitajec, zagrizen sovražnik vsakega nepotrebne napore, za katerega so bili rejen trebuh, debela lica in mehkužne noge znak izobilja in modrosti, ta Kitajec vsako jutro posveti pol ure koristni Maovi reformi. Kdorkoli — pisarniški uradnik, bančni direktor, trgovski pomočnik ali minister — vsak se pridruži svoji skupini in se pod vodstvom telovadnega učitelja (ki je včasih njegov vra-

dvajset. Do pred kratkim je bil profesor francosščine na neki tehnični šoli. Ko pa so ponovno vzpostavili diplomatske zveze s Francijo, je nastopila potreba po prevajalcih, ki bi sprejemali in vodili »francoske prijatelje«. Tako je Ministrstvo za zunanje zadeve povabilo Zija, naj zapusti kateder in se posveti tej novi nalogi. Danes pa nas vodi po Šanghaju in z nasmehkom nosi s seboj fotografski material »francoskega prijatelja«. Vprašujemo se, koliko naših profesorjev bi z veseljem sprejelo tako preemistitev. Zi navdušeno pripoveduje:

»Služiti deželi ni samo dolžnost, ampak tudi veselje za slehernega Kitajca. Njegovo mesto je tam, kjer ga najbolj potrebujejo in kjer je lahko najbolj koristen!«

Cudimo se, zakaj toliko zija pohajkuje po nasipu, med tem ko se drugi trudijo na športnem igrišču. Ali nasprotujejo temu redu?

»Ne! Zakaj naj bi nasprotovali? Razlika je le v tem, da oni še niso dojeli, da je tisto, kar se od njih zahteva, samo koristno zanje. To je vse. Predsednik Mao je dejal: Dolžnost vsakogar je slediti avantgardi, se prisiliti, da jo dohiti in ko uspe, pomagati še drugim, da jo dosežejo.«

Čudno. Skoraj vsaka beseda je eno od pravil tiste Confucijeve doktrine, ki je več kot dva tisoč let spremljala kitajsko življenje.

Red, pokorščina, hierarhija, socialni napredek — to so ključne besede.

POLsocialistični MARTIN

Kako je iskal socializem

Milčinski-Novak

Tamle je bilo okrog tistih dni, ko so sosedje obesili Polsocialističnemu Martinu preprijazno to ime, pa se je sinku Martinu zdelo čudno in je vprašal: »Mati, kaj je socializem?«

Mati se ga je kratko odkrižala: »Ti ga že drugi pokažejo!« in je šla s poldrugim jurjem pokojninskega dodatka v trgovino, da ga poskusi napraviti.

Polsocialističnemu Martinu pa zdaj ni dalo več miru; zapustil je materino stanovanje in jo ubral po naši deželi, da poišče socializem. Povpraševal je pri ljudeh, ljudje so se mu smejali in mu kazali naprej, tako je prišel do velikega trgovskega podjetja. »Tovariš direktor, ali ste vi tisti, ki mi pokaže socializem?«

Direktor je premeril fanta od kavbojčk do frizure in rekel: »Všče si mi; pri nas ostani za vajenca! Drugega ne boš imel dela, kakor na konferencah boš stregel s kavo in hodil po cigarete, ni pes, da ne bi spoznal socializma.«

Martin je bil zadovoljen in je ostal in ko je bila napovedana prva konferenca, je storil po ukazu in šel v sejno dvorano. Posedal je preprogo in izpraznil pepelnike, poravnal stole in čakal, kdaj in od kod mu pride socializem. Čakal je in čakal, kazalec na Iskrini uri je pokrtil deveto, pokrtil je deseto, nič se ni genilo. Pokrtil je enajsto, ki je bila ura sestanka, ta čas so pod oknom zacvilile zavore. Ustavljali so se avtomobili, odpirala se vrata, iz avtomobilov so gomazeli trgovski strokovnjaki. Razgrinjali so po mizi papirje, in ko jih je bilo zbranih trinajst, so pričeli konferenco: potrošniki so jim bili keglji, cene krogle, s katerimi so jih podirali. Iskali so vse načine, kako bi zadržali vrat konkurenčnim podjetjem, kovali so vse načrte, kako bi z goljufivo reklamo sleparili kupce, izmišljevali so si vse razloge, s katerimi bi opravičili povišanje cen, izgube, potovanja v inozemstvo in ustreljene kozle.

Polsocialistični Martin jih je poslušal, ugibanje mu je bilo všeč pa si zmisli: »Če bi meni pustili, da še jaz prispevam k razpravi, vem, da jih posekam.« In stopi mednje in reče: »Tovariši študirani, dajte še meni, da povem svoje: kaj vam pravim, prej vam ne bo nesla trgovina, dokler ne bo sleherni mali prodajalec živo plačan po količini prodanega blaga in postrežbi, tako pa jim je danes skoraj vseeno, če vidijo trgovino polno ali prazno, založeno z blagom ali z besedo nimamo!«

Trgovci so završeli: »Huj, nestrokovnjak, kaj vohaš tod?« in so planili nanj. Pa je šel k direktorju in se poslovlil, češ, služba mu ne godi, socializma v trgovstvu ni in razpravljati strokovnjaki strokovnjaški tudi ne dajo.

Direktorju je bilo žal pridnega vajenca, ali s silo n zakonom ga ni mogel držati, ker ni podpisal pogodbe, pa ga je poslal naprej k znanцу gostincu.

Polsocialistični Martin gre in pride h gostincu, če ga hoče za natakara. Gostinec pravi: »Zakaj ne, koliko ti rad plačila?«

Martin odgovori: »Nič, le da mi pokažete socializem.«

Gostinski direktor mu je udaril v roko in rekel: Velja! Davi smo v enem od naših bifejev namestili glasbeni avtomat, nocoj boš stregel za šankom, ker ti je naval in tam bo govora o socializmu na debelo.

Komaj so odprli bife, Martin za točilno mizo. Stregel je gostom in vlek na ušesa: ta se je pridušal, ker so mu pri sprejemnem izpitu na srednji šoli zavrnil hčerko, čeprav je bila v osnovni šoli odličnjakinja in hči borca povrhu — pa kaj si hočemo, ko je bil vpis omejen, število vplivnih stricov pa neomejeno! Oni je spet grmel, ker je zvedel, da zadruga prodaja njegovo vino po šeststo za liter, ki ga je bila od njega odkupila po sto. Tretji je javkal zavoljo nizkih prejemkov, ki jih dobiva pri železnici in še ni vedel, če bo prihodnji mesec sploh kaj izplačano. Četrty je klel, ker je bral o tolstih premijah in stanovanjih, s katerimi mažejo nogometaše, a on je za imenitno tehnično izboljšavo dobil pismeno pohvalo direktorja, da si jo je lahko obesil v svoji stanovanjski mišnici na steno. Peti je smrkal, ko se je spomnil, da mu je umrl otrok zaradi

Snega je padlo več ali manj letos po vsej deželi, nekje nekoliko več, nekje nekoliko manj, v glavnem ga je že toliko, da se je začela smučarska sezona. Začetek smučarske sezone se začne ponavadi z mesecem decembrom, ko so izdatki za hrano manjši, ker so dnevi krajši, ko hišni sveti z neštetimi sestanki ne morejo določiti osebe, ki bi posipala pepel v slučaju poledice, ko gostinska podjetja zara-

čunavajo čaj po 80 din itd.

Smučarski šport je bil po mojem še najbolj masoven, množičen v prejšnjih časih kar pa ni nič čudnega, kajti če si imel jesenovke z enim grabenčkom namazane z ukradeno svečo z britofa, dva štila od metle pa si bil že en konec smučarja. Če si kot tak tekmoval, potem ti je služila štartna številka samo zato, če si se zaril z glavo v sneg, da je tekmovalna komisija lahko ugotovila, kdo je

slabega zdravnika, v »Dugi« pa je bilo zapisano, da je samo v Nemčijo odjadralo petnajststo naših zdravnikov z barko po marko.

Naveličal se je Polsocialistični Martin in obrnil ušesa proti točjakom, ki so z njim vred stregle. Te pa so tožile zavoljo trušča in hrušča glasbene skrinje, namesto da bi se veselile premnogih gostov, toda le zakaj naj bi se, ko pa se jim to na plači niti za mišjo dlako ne bo poznalo!

Polsocialistični Martin se je vrnil k direktorju in mu vse povedal in bridko potožil, da ni videl ne zrnca socializma, zato rajši zapušča gostinsko službo. Direktorju ga je bilo žal, saj v gostinstvu ni s kadri postlano, ali tržal ga ni in ker ni maral druge plače, mu je dal priporočilo za prijatelja, direktorja prevoznega podjetja, in deček je šel, šel je, da je prišel v peto komuno — tam sta bili dve avtobusni podjetji.

Stopil je v prvo in naletel na direktorja, bil je obdan s šoferji in jih je hrulil, zakaj hitreje ne vozijo, kadar ugledajo pred seboj avtobus klete konkurence, da bi ga prehiteli in mu pred nosom pobrali potnike na prvi postaji. Direktor ga je vprašal, kaj bi rad, in Polsocialistični Martin je prosil, naj ga vzame za sprevodnika.

Podjetje je imelo dosti avtobusnih linij in voz, a malo sprevodnikov, ker so vsi uhajali zaradi slabih delovnih pogojev; zato je bil direktor tudi brez priporočilnega pisma vesel Martina in je odgovoril: »Rad te vzamem za sprevodnika in še dobro plačo dobiš, ako ostaneš.«

Martin nato: »Drugega ne iščem plačila, kakor da vidim socializem.«

Direktor pravi: »Tega blaga je pri nas dovolj in ga boš kmalu videl. Kar loti se dela, toda vedi: kadar dobiš potnika z voznim listkom konkurenčnega podjetja, neusmišljeno ga vrzi iz avtobusa, če ne bi hotel vnovič plačati! In še to si zapomni: noben avtobus ni nikdar tako poln, da ne bi mogel stlačiti vanj še enega krdela potnikov!«

S seboj so mu dali uniformo, torbo in potne naloge in Polsocialistični Martin je šel dobre volje iskat socializem. Trgal je listke in žvenketal z drobižem in poslušal prerivajoče se potnike, ki so že lep čas plačevali podraženo voznino, (ne)udobnost prevoza pa je ostala trmasto na istem. Poslušal jih je in gledal mlade, kako gosposko sedijo in bolščijo v stoječe matere z otroki, invalide in penzioniste, opazoval je študirane žlahtnike, ki so zviška zrlji na rajo, v gneči pa so kaj malo kulturno širili komolce, pehali ženske in stopali na prste.

Polsocialistični Martin je pobešal glavo in ko ga je baral direktor, zakaj, je potožil: »Vsak sleherni človek govori o socializmu, le jaz reva sem tako nesrečen, da ga ne poznam. Zato mi dajte delavsko knjižico, da grem še po svetu in pozvem, kakšen je socializem!«

Direktor je branil, ali nazadnje mu je dovolil; vrnil mu je delavsko knjižico in lepo sta se poslovila in razločila.

Polsocialistični Martin je šel in najprej stopil domov, da ne bi bila ljuba mati v prehudih skrbeh. Pa je našel pri njej njeno sestro, svojo teto. Iz daljine je prišla komune na obisk in je pravila o podjetju, v katerem je zaposlen njen mož. Nerodno je zbolel, da ni mogel več dosežati norme, ko so ga dali z bolniške. Spoprijaznil se je z mislijo, da bo kuverta toliko časa lažja, dokler si ne nabere novih moči in nihče ni vedel, kdaj bo to, ali čez mesec ali leto. Pa so se delavci njegove ekonomske enote zarezali in sklenili: pomagali bomo Franceljnu pri delu, da ne bo zaostajal, dokler povsem ne okreva. In mu je z njihovo pomočjo in z razumevanjem vodstva kuverta ostala iste teže, da ni bil udarjen on in njegova družina.

Polsocialistični Martin se je čudil. Vprašal je teto: »Kakšen je ta red, kaj takega svoj živ dan še nisem slišal!«

Mati pa mu je odgovorila: »Zdaj vsaj veš, moj ljubi sinek Martinek, kakšen je resnični socializem!«

Tako je Polsocialistični Martin spoznal delček socializma.

Cas smučanja je tu

to bil. Ja, ja, danes je pa s smučarji čisto drugače, ima čisto druge zahteve od nekdanjih. Danes morajo biti dilce plastične najmanj 20-krat limane in če jih pri kupovanju dobro ne izbereš, lahko pri tem tudi sam lahko nalimaš. Poleg dilca moraš po smučarskem leksikonu imeti še španarce, pancarce, očala in še nebroj drugih stvari, za vso to nabavo pa rabiš nujno za proti utež — dva poroka. Seveda, kdor tega ne zmore, potem se rajši posveča plavalnemu športu, ker so rekviziti cenejši, ostali pa, ki posedujejo našete smučarske rekvizite, lahko smučarski šport imenujejo — bela opojnost. Kaj pa hočete lepšega kakor to, da vas po enournem čakalnju pripelje žičnica na vrh hriba, potem se pa lahko spustite po hribu navzdol. Take smučarske vaje lahko ponavljate vse dotlej, dokler imate v žepu kaj cvenka. No, kar se tiče žičnice se je meni zadnjič zelo zamerila. Ko sem se peljal na tistem stolčku sem se na teh petih remelcih tako pripopal kakor muha na muholovec in ko sem se od njih odrgal sem bil videti kakor zebra, in to samo zaradi tega, ker ni bilo nikjer svarilnega napisa:

»Pozor sveže prepleskano!«

Smučarjev imamo več vrst. Tekače, skakače največ pa je nedeljskih smučarjev. To so smučarji, kateri se preoblečejo in v zimskih centrih, motelih prikazujejo najnovjše krike mode od norveških puloverjev, italijanskih šalov itd., da si pa ne bi pokvarili zunanji športni videz predvsem na zadnji plati in glavah zato ne smučajo, temveč le udobno ležijo na ležalnih stolih. Čisto drugačni so motorizirani smučarji. Za njih ni važno al' je sneg in koliko ga je, njihove smuče ostanejo vedno privezane na avtomobilih sami pa smučajo oz. grejejo kosti v kočah, zato niso nikdar zadovoljni samo s čajem z rumom, temveč jim bolj prija rum s čajem. Radi takih smučarjev visi ponavadi na stenah smučarskih koč svarilni napis: po 22. uri prosimo za tišino in mir!!

Ob koncu bi vam povedal še to, da tudi jaz nisem bogve kakšen smučar, ampak v času smučarske sezone imam od smučanja najraje — KO-LINE.

Grega

Izraz »revni Amerikanci« se je usidral v žargon ameriškega notranje-političnega življenja odkar sta Kennedy in Johnson začela vojno proti revščini. Sami državljani »dežele neomejnih možnosti« jemljejo revščino v svoji deželi zelo zadržano, čeprav vsakemu petemu ali celo četrtemu Amerikancu izraz »bogata Amerika« prav nič ne pristoji.

Možakar Joe Welsh je z roko vztrajno drgnil po neobrbiti bradi, da si lahko začutil njegovo trdo, kosmato brado. Nato je počasi pomaknil zbledelo kapo daleč nazaj na tilnik. Pri tem je razmišljal in mrmral: »Da, mi bi morali proč od tod. Vendar, moja žena in jaz sva tu rojena, najini otroci tudi.« »Drugje ni nič bolje« je pristavila 35-letna žena, ki je izgledala zgarana, nenegovana in veliko starejša. »Naši sosede so že pred pol leta odšli v Pittsburgh, od koder so nam pisali. John je še vedno brez službe. Če gre že slabo, potem je še vedno bolje doma kot v tujini. Tu vsaj za stanovanje nič ne plačujemo in tudi ven nas ne more nihče vreči. Otroci imajo dovolj svežega zraka in niso pod vplivom slabe mestne družbe.« Tako je žena bodrila Joa. Odhitela je v kuhinjo, mož pa je brezbržno ogledoval hišo, revno, leseno bajto s trhlo verando. Stopnice so izdajale leta in gospodarja brez prave volje. Polovica jih je razpadla.

Ljudje v revnejših predelih pogorja Appalachev ne spadajo med pravkar prispele doseljence, ampak so večina potomci prvi ameriških priseljenec. Appalachi se razprostirajo skoraj paralelno ob Atlantski obali. Značaj teh ljudi je običajno trd in z veliko mero ljubosumja, čuvajo svojo neodvisnost. Majhne kmetije v višjih predelih niso donosne, le bujni gozdovi so polni divjačine, reke in potoki pa bogati z ribami.

Revni sloji si prizadevajo odrezati košček kruha davkarji s tem, da se lotijo najrazličnejših zaslužkov, ki jim deloma ublažijo pomanjkanje.

POZABLJENA AMERIKA

Izredno hiter razvoj, ki je zajel predele Združenih držav ni dosegel Appalachev. V tem okrožju so bila odkrita bogata ležišča premoga, obsežni gozdovi so bili pomembni papirni industriji. Ljudje so se zaposlili kot rudarji ali gozdarji. V odmaknjenih dolinah, kjer so se ljudje oklepali zemlje in vztrajali pri poljedelstvu se je beda, zaostalost in neizobraženost širila kot kužna bolezen. Prava »pozabljena Amerika« pa so ta področja postala, ko so se rudniki rjavega premoga izčrpali, ko so črni premog izpodrinile vodne sile in olja in ko so se podjetja avtomatizirala in odpuščala odvečno delovno silo.

Joe Welsh predstavlja s svojo družino nezaposlene in revne Amerikance. Pravzaprav jesti imajo. Imajo celo star avtomobil. Sicer ga je rja že na nekaj koncih razjedla. No, avto je pa le pri hiši in če ga otroci dovolj vztrajno potiskajo, vžge. Z njim gre Joe iskati vsakih deset dni v oddelek za skrbstvo konzerve z mlekom v prahu, z jajci in mesom. Del pomoči revnim družinam je v hrani, 112 dolarjev pa dobi Joeva družina mesečno denarne pomoči.

Joe je star 52 let. Pred osmimi leti so zaprli rudnik, v katerem je delal še njegov stari oče. Tako je Joe izgubil službo in prenehal delati. Celo vrtička ne obdeluje več okoli propadajoče hiše. Okolica bajte je zanemarjena: ropotija, odpadki, ogrodja motorjev, koles krasijo dvorišče. Joe ne računa na to, da bi še kdaj delal.

Verjemite ali ne, srečaš lahko tudi družino, pri katerih je že tretji rod nezaposlen. Ti ljudje niso hodili v šolo in se niso ničesar naučili in tudi ne verujejo, da bi se kdaj kaj naučili.

Od leta 1932 se življenje teh ljudi ni dosti spremenilo. Povečala se je morda le brezupnost in občutek izrinjenosti je še grenkejši. Kdor je bil reven leta 1931 je delil usodo z večino naroda, kdor pa je v letu 1964, je podoben gobavcu.

Kje leži meja med revnim in skromnim življenjskim standardom? Po mnenju Amerikancev je meja letnih dohodkov za štiričlansko družino 3.000 dolarjev. Kdor zasluži manj, spada k revnemu sloju.

Lanskoletni povprečni ameriški zaslužek je bil 6.249 dolarjev. Vendar je to povprečje kaj varljivo, kajti vrhnja družbena plast ima bajne dohodke. Izračunali so, da je okoli 40 milijonov revnih Američanov.

»Anti-Poverty-Programm« (program proti revščini), za katerega se je zavzel predsednik, računa z eno milijardo dolarjev. S to vsoto skušajo priti revščini do živga.

Kritiki, ki se zavedajo težavne naloge programa, menijo, da je ta vsota še vedno kaplja v morje.

KJE SO VZROKI REVŠČINE?

Prebivalci juga so močnejše ogroženi. Nekdaj bogato in ponosno plantažno gospodarstvo starih južnih držav s pomočjo črnske-suženjske delovne sile, je bilo v času meščanske vojne uničeno. Niti do danes si še ni popolnoma opomoglo. Osvobojeni sužnji se še niso znašli. Nekateri so postali mali kmetje ali zakupniki. Se vedno pridelujejo bombaž, vendar je marsikje produkcija bogatejša in proizvodnja cenejša. Isto velja tudi za koruzo.

V severnejših deželah je naravna posledica tudi nižja šolska izobrazba.

Še vedno životari 6 milijonov ljudi na malih farmah z letnim zaslužkom daleč, daleč pod povprečjem. Poljedelski delavci ob slabih letinah dobesedno stradajo. Njihova beda je beda, kakršno smo lahko spoznali v romanu Johna Steinbecka »The Grapes of Wrath« (Sadovi jeze).

Zaradi vedno večje avtomatizacije ameriške proizvodnje je število mest za navadne težke delavce vedno manjše. Vedno večjo možnost za-

poslitve imajo izobražene delovne moči. Da se prerine človek v to grupo, mora imeti vsaj temeljito osnovnošolsko izobrazbo, po možnosti pa vsaj srednješolsko (v Ameriki imenovano high-schod education).

Ker se revni ljudje ne izobražujejo, je verjetnost, da revež ostane revež, zelo veliko. Prav v tem je žalostna resnica, ki nasprotuje ameriškem snu, da bi se tudi najrevnejši lahko povzpeli na najvišjo stopnico družbene lestvice.

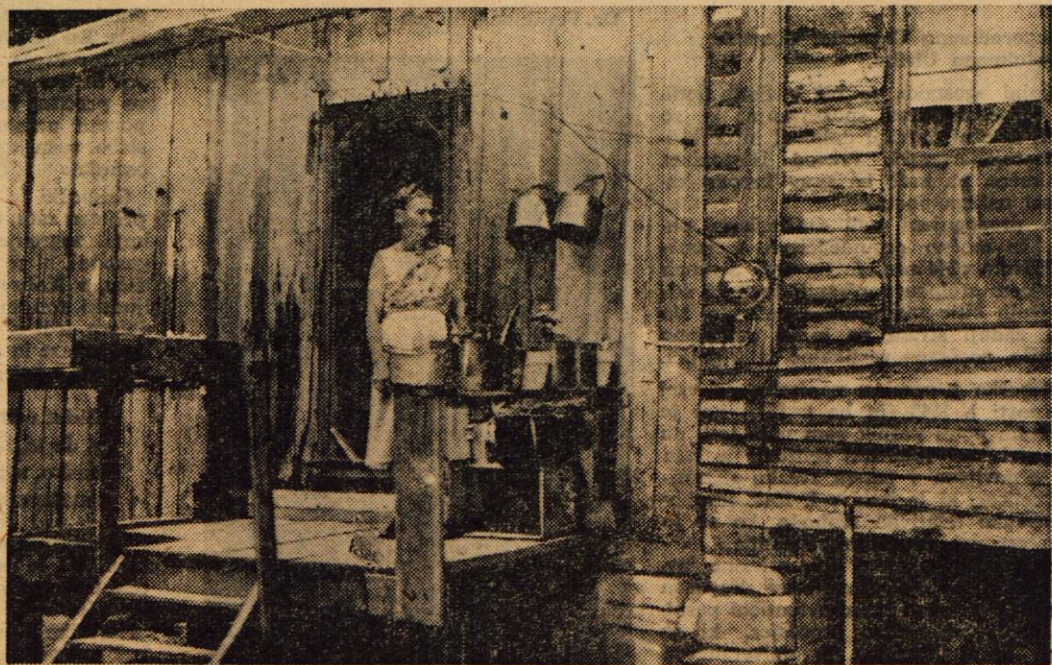
Barvani ljudje pa živijo še težje. Njihov zaslužek je še vedno 40 odstotkov nižji. Če so zaposleni, so med prvimi, ki jih lahko takoj odpustijo. Rasne razlike so prevelike in presramotno spričevalo Ameriki! Prav tragično grupo med revnimi v Ameriki tvorijo tudi stari ljudje. Biti in ostati mlad je ameriški ideal. Kdor ni računal pravočasno na stara leta in je postal za delo nesposoben, ne uživa prav nič rožnatega življenja. S svojimi dohodki se lahko uvrstijo le v grupo zelo revnih in skupno je 7 milijonov revnih starih ljudi, ki so svoje mlado življenje žrtvovali za lepše življenje vrhnje plasti.

Priredila: MOJCI TAVAR

Revna črnska četrt. Sicer število revnih upada, vendar še vedno dosti bolj počasi kot raste število dobro situiranih

Pozabljena Amerika

Lesena hiša brezposelnih. Veranda je trhla, streha je le zasilno popravljena. Oddelki za skrbstvo pa varujejo ljudi pred lakoto

Po Prešernovih stopinjah v Kranju

(Nadaljevanje)

Gorenjski javnosti, posebno Kranjčanom — častilcem Prešerna, moremo danes sporočiti dobro vest, da se je po več desetletjih vrnil v Kranj rokopis »Nebeške procesije«, ki ga je pesnik bržčas v začetku l. 1847 poklonil svojemu tukajšnjemu prijatelju Hieronimu Ullrichu. Ta dragoceni rokopis, unikat iz prešernoslovne zakladnice, bo v zimskih mesecih razstavljen v vitrini Prešernovega spominskega muzeja v Kranju. Poleg pesnikovega rokopisa, bo v vitrini prikazano tudi slikovno in dokumentarno gradivo o Ullrichovih, tej zanimivi in znameniti stari kranjski rodbini.

Kako pa je pesem prišla v Ullrichove roke? Takrat pred sto leti, je namreč bila splošna navada, dejanje posebne pozornosti, če je pesnik poklonil lastnoročni prepis svoje pesmi kaki osebi. Prav šega je bila, da so pravi pesniki ali pa »pesniki za domačo rabo« podarjali rokopise svojih srčnih izlivov izbrankam svojih sanj. Na drugi skrajnosti pa so se širili prepisi paskvilov (zabavljic ali sramotilnih spisov) skoro izključno v rokopisnih zapisih, saj drugače ni moglo biti, spričo tedanjih licemerskih cenzorjev.

No, in eden takih prepisov »Nebeške procesije« je prišel v družinsko posest kranjskih Ullrichov. Na njegovem primerku je z izredno lepo pisavo (grafološka študija Prešernovega rokopisa še ni bila izdelana!) napisano posvetilo:

Blagородnemu Gospodu, Gospodu Svetoimenu Ulrihu.

Dvojni »gospod« je bil v tistih letih prav poseben izraz spoštovanja, ki so ga bili deležni najvišji duhovni in cerkveni dostojanstveniki. Prevod Hieronima Svetoimena pa kaže na prav krepko zavest našega poeta.

Na prepognjeni poli starinskega papirja, že močno porumenelega, v izmerah 355 mm x 244 mm, je na treh straneh v dvojnem stolpcu napisanih vseh 26 štirivrstičnih kitic znamenitega paskvila. Na četrti, zadnji strani pa je že omenjeno posvetilo, napisano vertikalno in v gajici.

»Nebeška procesija«, napisana po vsej verjetnosti l. 1845 (in ne l. 1835, kot je vseh muh polni pesnik sam namignil, da bi zmedel sled vohunski cenzuri) je bila prvič objavljena v petem zvezku »Kranjske čbelice«, ki je izšla v l. 1848, torej v letu nekake relativne svobode, ko se je stroga cenzura previdno potuhnila.

Rokopis, ki ga sedaj prezentiramo javnosti na ogled, je pravzaprav dragocen unikat. To je edini znani avtentični pesnikov zapis »Nebeške procesije«, ki ga skrbno hrani Narodna in univerzitetna knjižnica v Ljubljani. Pokojni književnik Janko Rozman, domačin iz Kranja, je v

l. 1935 svetoval Ullrichovi najmlajši hčerki Radojki, naj rokopis izroči taki ustanovi, ki bo listino strokovno hranila in varovala. In res, še isto leto, 23. septembra je tedanji ravnatelj Studijske knjižnice dr. Janko Šlebinger rokopis prevzel v javno lastništvo in izplačal zanj Radojki Ullrichovi 250 dinarjev. Danes je rokopis evidentiran pod oznako Ms 582.

Druga dva rokopisna zapisa Nebeške procesije ne izhajata izpod Prešernovega peresa. Prvega je naredila Ernestina Jelovškova, Prešernova hčerka, in ga l. 14. decembra 1882 poslala uredniku »Ljubljanskega Zvona« Franu Levcu. Drugi prepis pa je oskrbel neznana roka. Izhaja iz zapuščine Toma Zupana, vlastelina z Okroglega pri Kranju. Pozneje je bil ta rokopis priključen Kastelčevi zbirki rokopisov.

Morda ne bo napak, če še osvetlimo pot, ki jo je opravil Prešernov kranjski zapis »Nebeške procesije«, preden je našel svoj edino pravi prostor v tresorju osrednje slovenske znanstvene ustanove v Ljubljani.

Na rokopis je prvi opozoril prof. dr. Jože Pajek v celovškem »Kresu« l. 1881. Omenil je, da hrani mariborski odvetniški koncipient dr. Ferdinand Ullrich Prešernovo pesem — paskvil »Nebeška procesija«, v spomin na svojega očeta Hieronima Ullricha iz Kranja. Ponatis te važne novice je kmalu za tem objavil še Ljubljanski Zvon in sicer l. septembra 1881 na str. 577. Urednik Fran Levce je kmalu

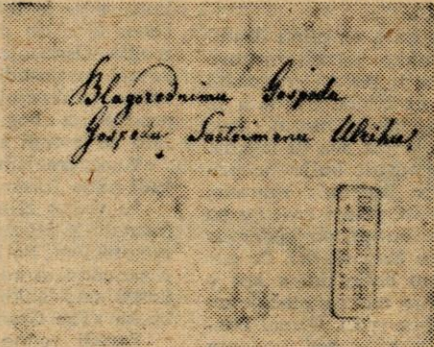
Dr. Ferdinand Ullrich

Radojka Ullrich (1852—1944)

po tej notici, dobil v roke dragoceni rokopis, da bi ga prepisal in objavil v svojem listu.

Iz neugotovljenih razlogov pa Levce ob koncu leta rokopisa ni vrnil v Maribor, pač pa vdovi Hieronima Ullricha Mariji,

Lastnoročno Prešernovo posvetilo

ki je tedaj še živel v Kranju. Od nje je rokopis prejel pozneje v lastništvo Hieronimove hčerke Radojke, ki ga je nato skrbno hranila do l. 1935.

Poleg teh treh rokopisnih zapisov »Nebeške procesije« naj bi obstojal še četrti. Nemški pesnik dr. L. A. Frankl je 19. julija 1881 poročal, da je našel med literarnimi spisi Anastazija Grüna, zapis neke pesmi »Nebeška procesija«, ki je pa ne razume, ker slovenščine ne obvlada. Svojega dopisovalca Josipa Cimpermana sprašuje, če je to ljudska ali umetna pesem. Sledi za tem zapisom — danes ni več...

Ostaja torej le en sam avtentični pesnikov zapis — ta je sedaj začasno spet v Kranju!

Velja spregovoriti še nekaj besedi o pesmi sami!

Paskvil je naš Prešeren zložil, da bi se porogal ljubljanski hinavski in licemerski malomeščanščini. Zbudil je izredno pozornost. Na eni strani zgražanje in iskanje tedaj še anonimnega avtorja, na drugi strani pa zadovoljstvo in odobravanje, češ, »končno se je le našel mož, ki je tej svinjski gospodi zabrusil resnico v obraz, zdaj, ko kraljuje povsod le laž. Kdor že je zložil to pesem, pojde gorak v nebesa.«

Pater Benvenut Crobath, takratni najbližji Prešernov sogovorec, je paskvil prinesel v samostan, kjer so si ga vsi frančiškani precej prepisali »in še celo nekateri pismene tercialke« kot poroča Janez Trdina. Paskvil so čitali skoro v vsaki hiši in v vsaki družbi.

Izvod »Nebeške procesije« v prepisu je dobila v »kremplje« tudi ljubljanska policija. Ko je zvedela, da jo je zložil najbrž doktor Prešeren, ga je poklicala na odgovor in mu pokazala rokopis. On ga pazljivo prečita, kakor da bi mu bila pesem povsem neznana, in veli: »Hm, ta stvar ni slaba, toda jaz je nisem naredil. Jaz pišem ostreje!«

Gospodski je bil paskvil še posebno neprijeten zato, ker je s svojo vsebino vzpodbujal zagrenjene proletarske plasti proti gospodski, ki se le zabava, v kazini, na strelišču, v Kolizeju. Pesem ima nek povsem ljudski ton in ritem. Segavi pesnik-besedoigrac trdi s paskvilom, da se v Kazini ljudje kaze in da se v Kolizeju (Koloseum) tare um s kolesom.

»Zidat vdihne jim Kazino, kaj da je, ime pove: žensko, možko tam mladino z materami vred kaze.«

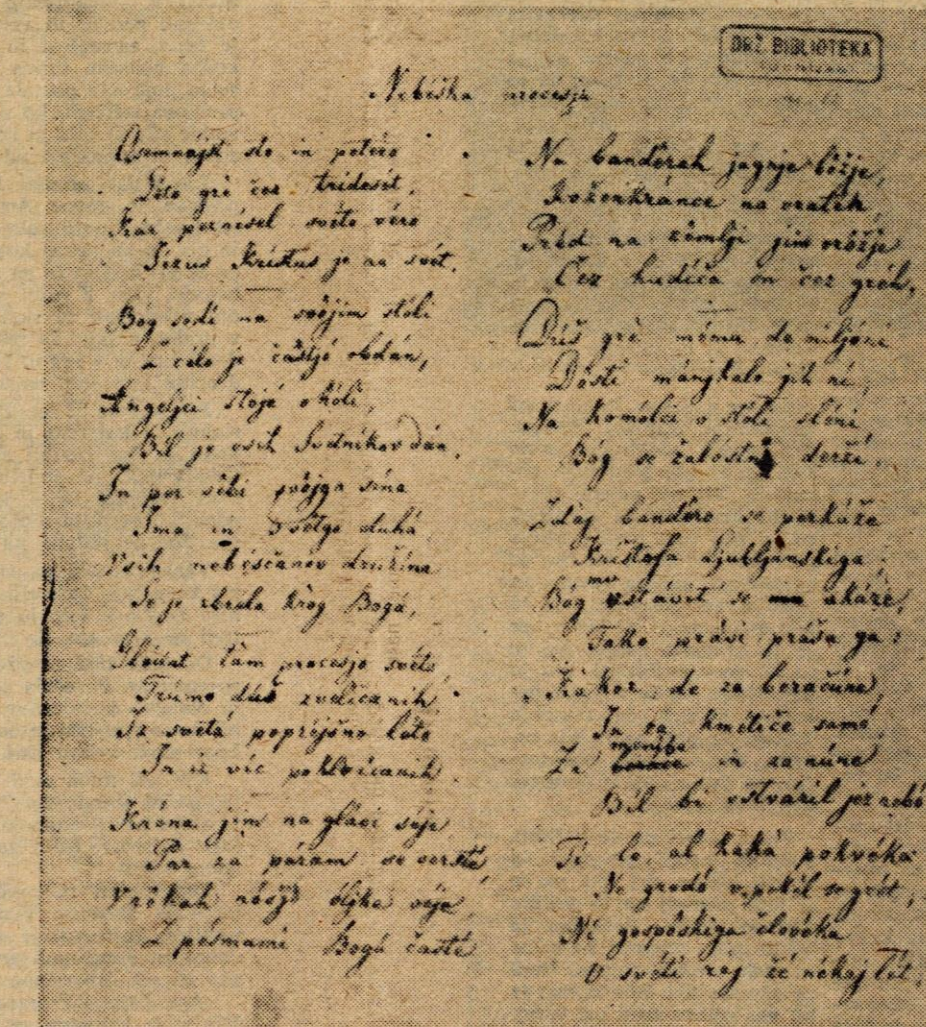
Skušajmo sedaj približe spoznati moža, ki ni bil le pomemben klient Prešernove odvetniške pisarnice (z zneskom 150 goldinarjev se uvršča na drugo mesto, takoj za tržiško Dietrichovo industrijsko družbo) pač pa tudi izobražen, razgledan mož. V svoji domači knjižnici je imel nemške, francoske in italijanske klasike ter mno-

go zgodovinskih in strokovnih knjig. Bržčas je prav ta bogata knjižnica približala našega pesnika k Ullrichu, za katerega govori zanesljiva tradicija, da je bil Prešernov dober znanec.

Hieronim Ullrich ni bil naše gore list. Rodil se je dne 31. marca 1811 v vasi Horny Orlice na Češkem. Njegov oče je bil gozdar. Po dovršenih splošnih in gozdarskih šolah je Hieronim služboval v raznih krajih na Češkem in Moravskem. Leta 1837 pa že najdemo njegovo ime med uslužbenci dohodarstvenega urada v našem Bocu. Od tu je čez nekaj mesecev odšel in sprejel službo gozdarja pri Kameralnem gospostvu na Bledu. Koncem

Hieronim Ullrich (1811—1866)

Edini avtentični Prešernov zapis »Nebeške procesije«, ki ga je pesnik podaril H. Ullrichu

Marija Stroj, Ullrichova nečakinja

leta 1838 je postal oskrbnik blejskega gospostva Briksenske škofije.

Leta 1841 se je Ullrich poročil z blejsko domačinko Marijo Strojovo, gostilničarjevo hčerko, rojeno leta 1817. Zakon Ullricha s Strojovo je bil močno plodovit: žena mu je rodila kar devet otrok.

V letu 1859 je Ullrich zapustil Bled. Preselil se je na Javornik in postal direktor (Eisenwerksdirektor) Zelezarne barona

Mihaela Zoisa. To službo je opravljal do leta 1864 in se verjetno zaradi bolelosti nato odpravil v Kranj v pokoj. Že prej, leta 1860, je tu kupil, od Konrada Lokarja hišo Mesto št. 45 in 46, sedaj Tomšičeva ulica 42. V tej hiši je tudi umrl, dne 13. februarja 1866, star komaj 55 let. Vdova Marija je moža preživela za celih 32 let, hčerka Frančiška-Radojka, ki ji gre zasluga, da je ostal Prešernov rokopis toliko let tako skrbno hranjen, pa je preživela vse svoje brate in sestre; umrla je 92 let stara, dne 19. novembra 1944. Bila je zadnji pokojnik, ki so ga pokopali na starem kranjskem pokopališču. Njen grob je bil prav blizu Prešernovega...

Vredno je, povedati o vrli narodnjakini, dijaški mami in zavedni Slovenki, toplo besedo! Bila je vneta pevka v mešanem zboru Narodne čitalnice, učiteljica klavirja »klavirleverca«. Skrbna gospodinja številnim dijaškim generacijam, ki so stanovali pri njej Ganjliva je bila Radojkina skrb za njene študente in pa vnema, s katero jih je bodrila v rodoljubju in v prešernoljubju...

O Hieronimu Ullrichu in njegovi strokovnosti na gozdarskem in splošnogospodarskem področju priča vrsta priznanj in častnih funkcij. Bil je tudi član Kmetijske družbe za Kranjsko in med ustanovitelji Gozdarskega društva za devetero avstrijskih alpskih dežel, s sedežem v Ljubljani. Ullrich je postal generalni tajnik te pomembne ustanove, ki je delovala do leta 1865. Izpraševal je, kot državni komisar, pri izpiti za gozdarstvo in tehnično pomožno službovanje. Do tega leta je bil tudi glavni urednik gozdarskega časopisa — štirinajstnevnik, ki velja za najstarejšo revijo te vrste pri nas. Leta 1852 je Ullrich uredil Zbornik gozdarskih razprav z zborovanja v Celovcu.

Napori v težavnih terenskih službah so žal, pregodaj, ohromili moči tega zanimivega moža, prav balzakovske konstitucije, ki je v življenju gotovo storil ne le to, kar veleva mu je stan, pač pa več, kar mož je storiti dolžan!

CRTOMIR ZOREC

PRIPOMBA: slikovni material Ullrichovih sta dala na razpolago Studijska knjižnica v Kranju in Ullrichov sorodnik Božo Račić, ravnatelj v pokoju iz Ljubljane.

(Nadaljevanje prihodnjic)

Kennedyjeve domisljice

Kljub temu, da je že leto dni od smrti ameriškega predsednika Johna Kennedyja, se o njem še vedno veliko govori in piše. Pred nedavnim je v ZDA izšla posebna brošura njegovih domisljic.

Ko mu je Barry Goldwater poslal njegovo sliko, ki jo je sam posnel, mu jo je Kennedy poslal nazaj s posvetilom: Barryju nujno priporočam, da nadaljuje svojo kariero — za katero kaže toliko talenta — namreč kariero fotografskega amaterja.

Na predvollilnem zborovanju

Obzalam, da prav zdaj dežuje. Vendar sveto pismo pravi, da dežuje prav tako na poštene kot na nepoštena — torej prav tako na demokrate kot na republikance.

Notranji minister

Ko je ameriški notranji minister na nekem sprejemu azijskega politika zamenjal Afganistan za Pakistan, je Kennedy dejal:

»Zdaj vidite, zakaj sem Udalla raje postavil za notranjega ministra.

Videli boste Potnico

Film, ki je tako nenavaden in edinstven, da je kot torzo velikega ustvarjalca poljskega filma že v sedanjih obliki ena najpretrseljivejših upodobitev taborišča.

LADJA JE KAKOR OTOK V MORJU IN POTNIKI SO KAKOR OTOKI...

Ker je Andrzej Munk med snemanjem filma tragično preminil v prometni nesreči, so njegovi sodelavci zmontirali posnet material in delovne posnetke. Munk je posnel samo prizore v taborišču AUSCHWITZ, poleg tega pa je zapustil nekaj skromnih zapisov in fotografij. In tako se prične nekaj, kar lahko imenujemo film (čeprav je močnejše od tega pojma) ali pa obnovljeno resnico, utrinek spomina z boleče jasnimi slikami spomina ali kakorkoli. Prično se nizati fotografije ladje, Potnice (nekdanje nadzornice v Auschwitzu in neznanke (bila naj bi bivša jetnica Marta — vsaj tako misli Potnica). In obenem se pojavlja glas, ki nas opozarja, da se vse dogaja danes, ne včeraj ali jutri, da so v tem trenutku vsi posamezniki in da navezujejo stike med seboj brez predsodkov kot potniki, ki so se srečali na otoku na morju, v trenutku, ko je samo danes, ne včeraj ali jutri...

ALI JE TO MARTA?

Nemo vprašanje, ki razburja Potnico - Elzo, se umakne krčevitemu iskanju spomina, nehoteni vrnitvi v svet, kjer je bila (vsaj tako trdi svojemu možu najbolj nedolžna med vsemi, saj ni nikoli sodelovala pri zločinih. Vse to naj bi izvedeli ob njenih spominih, ob njenem lastnem priznanju. Pa vendar jo ravno ta njen spomin obtožuje, obtožuje z vso pretresljivostjo dogodkov, ob katerih ostaja brezčutna. Ne obtožuje je toliko dejanj kot brezčutnosti ob strahotnem korakanju otrok v plinske celice, ob surovem mučenju, ob preganjanjih... Brezčutnosti in lažnega usmiljenja, ki pa je tako puhlo, da lahko služi edinole za formalen zagovor. IN NIKOLI NI IZVEDELA — ALI JE TO MARTA. Čeprav komentator uvaja z danes, v filmu tega danes ni. Potnici se nikoli ne srečata, nikoli ne spregovorita, danes se ne zgodi ničesar, kar bi dalo slutiti spopad. Vse so samo srečanja, bojazen in sumi — to pa je tudi vsa vsebina Elzinega življenja. Domnevna Marta odide z drugo ladjo, ne da bi prišlo do spopada in pusti vprašanje odprto — Elza bo poslej živela v včeraj, živela bo v svojem svetu taborišča in to bo tudi vse. Ali pa se vam ne dozdeva, da je to tudi največ, da bo tako še dolgo, do konca živelo še mnogo ljudi?

Potnica je, po mojem mnenju, eno največjih del poljske kinematografije nasploh, delo, ki po svoji moči in doganosti prerašča vse, kar so ti do danes ustvarili. Čeprav torzo, kaže ves Munkov premik naprej, njegov dokončen obračun s heroizmom v pretekli vojni, kajti dvigne ga nad puhlo razglašenje zasluge, NA RAVEN CLOVEKA. To pa je, mislim, tudi največ, kar lahko ustvarjalec doseže.

POTNICA BO — PREJ ALI SLEJ — NA SPORU. OGLEJTE SI JO, KER EDINO V FILMU BOSTE NASLI VSE, OPIS JE LAHKO — VEČ ALI MANJ — SAMO OPOZORILO, VIDETI JO MORATE SAMI. IN TO VAM PRIPOROČAM, KER EDINO TAKO SE BOSTE POSLEDNJI SREČALI Z MUNKOM, EDINO TAKO GA BOSTE TUDI RAZUMELI.

»KVAVC«

Klanje prašiča domači praznik V HIŠI

Povrnimo se nekaj let nazaj. In če bi takrat vprašali kmeta: »Povej mi dva največja praznika v letu?« Dejal bi, da je to mlatev žita in klanje prašiča. Sicer niso samo včasih tako dejali, isto bi tudi danes slišal.

»SPEHARJI« IN »HRVATARJI« NA GORENJSKEM

Odprimo knjigo zgodovine. Tu bomo videli, da je bila prašičereja zelo pomembna že v zgodnjem srednjem veku. Predvsem na Gorenjskem. Nekoč so se prašiči pasli v gozdu, kjer so jedli žir in želod. Pri tem pa moram poudariti, da je dolgo časa zavirala razvoj prašičereje svinjska kuga. Kasneje so jo z obveznim cepitvenjem zatrli. Domačo pasmo so izboljšali tako, da so jo mešali s tujo pasmo.

Ce prebiramo zgodovinske zapise, zasledimo v njih, da so na Gorenjskem gojili predvsem tako imenovane »špeharje«, ki so jih uporabljali za domačo uporabo in seveda tudi za trg. Velikokrat se sliši tudi beseda »hrvatarji«. Ta beseda se je pričela uporabljati tedaj, ko so naši kmetje »gonili« prašiče iz Hrvatskega in jih potem doma spitali do kraja.

V času načrtnega gospodarjenja pa je tudi ta panoga (prašičereja) ubrala povsem drugo pot, na kateri se ji boljša in lepša bodočnost. Za domačo potrebo pa so še v večini krajev obdržali pasmo »špeharjev«. S tem v zvezi pa tudi klanje prašičev in izdelovanje kolin ter drugih »specialitet«, ki lahko nastanejo pri klanju »pujsov.«

JUTRI BOŠ OSTAL DOMA

Jutri boš ostal doma, ne boš šel v šolo. Tako mi je včasih dejala mama. Klali bomo prašiča. Vsekakor ji tega ni bilo treba dvakrat reči. Juhu! sem zavriskal. V šolo mi ne bo treba pa še klobase bom jedel. Vendar pa

je na to veselje padla drobna kaplja žalosti.

Ubogi pujssek, nekoč sem ga čohljal za ušesi, sedaj se boš pa spremenil v klobase in krvave kose mesa. Tudi materi je bilo malce hudo. Bila sta prijatelja, saj ga je krmila, kljub temu, da je vse to delala z zahrbtnimi nameni, ker je vedela, da ga bodo pozimi zaklali.

Neka nepisana postava je, da o dnevu — ko bodo zaklali prašiča — odloča gospodinja, pa tudi ostale stvari, kar se tiče klanja, uredi gospodinja sama. Ona pripravi »špile« za klobase, pijačo za lažjo prebavo, ki jih pridobijo iz zaklanega prašiča in še sto drugih stvari. Za gospodinjstvo je važno, kdo bo tisti, ki ga bo zaklal. Vsak klavec ni dober. Znati mora lepo razsekati meso, prav mora nasoliti in kar je najvažnejše, biti mora čist. Kdor ima vse te lastnosti mu prav gotovo ne manjka dela preko cele zime. Z delom prične že v decembru in ga konča nekje v februarju ali celo v marcu mesecu.

JUTRO PRAŠIČJE SMRTI

»Kdo bo prišel prašiča držat, ko ga bodo zaklali?« Tudi o tem odloča gospodinja. Navadno so to sosedge.

Vsak, ki je na to delo povabljen, tudi pride, ker se nihče ne bi rad zameril in tudi krvavice — koline bi s tem izostale.

Ko napoči jutro prašičje smrti, pridejo »kvavc« in sosedge. Gospodinja jih pogosti s »kačjo slino«, da so bolj močni. Kvavc pride z vsemi potrebnimi noži, predpasnikom, sekuro in drugim orodjem. Na dvorišču mora biti »stou« že pripravljen. Vsi, ki so bili določeni za držanje, so odšli k svinjaku in izvlekli prašiča ter ga vrgli na »stou«, zatem ga zvezali s posebnimi kratkimi vrmi, da ni preveč brcal. Če ni bil »kvavc« dosti spreten in ga je namesto v srce zabodel kam drugam, se je kaj rado zgodilo, da je prašič ušel s »stola«. Pri usmrčitvi se gospodinja in otroci skrijejo v hiši. »Kvavc« je počastvil pod prašičji vrat škaf, v katero je tekla kri. Navadno drži gospodar prednjo ali prednji dve nogi. Ker je »držanje težko delo, je ponovno pogostil vse s »kačjo slino« gospodar sam. Ostali del klanja se je odvijal v »hiši«, kjer so za ta dan odstranili nekatere predmete, da je bilo več prostora. V »hiši« se je pričelo za »kvavca« najtežje delo — odreti prašiča. Koža ne sme biti nikjer prerezana, kajti take ne bo hotel nihče kupiti.

Ko so prašiču odstranili kožo, drobovje, slanino, glavo, noge in rep so ga odnesli ven, kjer so ga obesili za zadnje noge, da se je shladil. Med tem časom pa sta »kvavc« in gospodar očistila čreva — kasneje so jih uporabili za koline in »mesene« klobase — želodec, gospodinja pa je skuhala drobovje in kri za krvavice. Otroci pa so ime-

li nalogo, da očistijo glavo, noge in rep ščetin. To so najprej polili z vročo vodo, kateri so primešali »kalafo-nijo« in zatem so z noži ali podobnim odrgnili, da je bilo čisto.

KUHANO IN PEČENO PA SE...

Zdaj pa pride na vrsto tisto najvažnejše — izdelovanje krvavic — »ta kašnatih klobas«. Najprej je treba »obarit« ješprenj in kašo, primešati se mora prekuhana in zmleta kri, nekoliko popra, zdrobljeno meto ter to vse skupaj dobro premešati in natlačiti v »ta debela čreva«. V »tanka čreva« pa damo zmleto meso in slanino pomešano z raznimi dišavami. Krvavice nato skuhamo v posebnem kotlu. Skuhane pobereemo s posebnimi »kohovnicami« in jih nesemo v »kevder« ali na neko drugo hladno mesto. Vodo pa, v kateri se kuhajo krvavice, uporabimo za kuhanje »godle«. Ne smemo pa pozabiti na »špile«. Najboljše so iz »meklenovega« lesa, ker se rad lomi. Vejice posušimo in olupimo. Saj veste tisto uganko: »Kuhano, pečeno je, pa še pes ne mara?«

Razen krvavic in mesenih klobas je v nekaterih krajih zelo v časteh »nabasan želodec«. Želodec nadevajo s samim mesom in ga nato posušijo. Jedo ga potem ob največjih slovesnostih.

Se ena navada je bila včasih na Gorenjskem. Ko je prišla k hiši »ta mlada«, jo je gospodinja naučila delati krvavice. Če jih je napravila dobro je bila znana kot dobra gospodinja, če pa ne, so pa dejali: »Ta je pa taka, da še klobase ne zna možu napraviti.«

Zadnje delo pa je sekanje mesa. Razsekajo ga na kose, potem postavijo v kevder, kjer se hladi dva dni. Zatem ga vložijo v »čeber« in ga nasolijo — dajo ga v salamuro. Čez šest tednov pa ga obesijo v dimno kamro, kjer se presuši. Najboljši kos mesa je »pleč«, ki ga hranijo za posebne praznike.

Ko so z delom končali pa gospodinja pripravi gostijo. Pri večerji sodelujejo samo tisti, ki so pri ščetinarju pomagali. Tu so potem poizkusili krvavice, za nameček pa je bila tudi prva prašičja pečenka. Pri vsem tem pa se gospodinja pridno »suče« in ponuja, ker ne pusti, da bi kdo dejal, da je bil lačen, ker je to sramota zanjo. Ko se je »kvavc« poslavljaj, mu je gospodinja zavila v papir nekoliko krvavic in mesenih klobas. Še prej pa je bila navada, da so vsem sosedom dali po dve ali tri klobase ter dva litra »godle«.

Vaški otroci pa so v takih prilikah hodili po vasi in prosili koline, pri tem pa so si peli posebej za to priliko zloženo pesem. Vsekakor je bil to pravi praznik, ne samo za nas otroke, temveč tudi za odrasle, ker šele ta dan je bil ves njihov trud pri vzreji prašičev poplačan.

JAKOV JOŠK

GORICE, PREDDVOR, PREDOSLJE, VISOKO, JEZERSKO, PODBREZJE, ZABNICA, DUPLJE, MAVČIČE, SENČUR, OLŠEVK, VELESOVO, TRBOJE, LESCE, GORJE...

Lepo število krajev, ki bodo imeli redne predstave. K njim bo prišel, in to

kmalu

Z letošnjimi novoletnimi prazniki bo kranjsko kino podjetje pričelo s predstavami na terenu, predvsem v omenjenih krajih. Začetek bo, kot je to vedno, v malo skromnejši obliki — na ozkem traku. Vendar se s tem pričinja organizacija prvega potujočega kina, z normalno 35-milimetrsko aparaturom, z vsemi sistemi kot so vistavizion, cinemascope itd.

V kranjski občini je zanimanje za film izredno veliko, kar nam kaže stalen porast števila gledalcev v kinematografih v mestu, vendar je bila ravno okolica do sedaj brez posebnih možnosti — videti film v dobri reprodukciji. Prebivalci teh krajev so se morali zadovoljiti s predstavami na ozkem traku ali pa se odpeljati v mesto. Te potrebe je doslej zadovoljevala De-

Nemi dvoboj dveh žena je prava vsebina Potnice

lavška univerza z rednimi obiski po terenu, ob katerih je skušala razviti tudi nekaj filmske vzgoje. Ta naloga bo poslej ostala potujočemu kinu, ki naj bi s sporedom in morda kratkimi komentarji ohranjal in razvijal filmsko kulturo gledalcev. Vendar, pričnimo na začetku.

DENAR ZA APARATURO JE ZAGOTOVLJEN

Delovna skupnost kinematografskega podjetja je sprejela sklep o nakupu projektorja za 35 mm z dvema glavama, ki omogoča neprekinjeno predvajanje vseh filmov in odobrila zanj sredstva v višini 2.400.000 dinarjev. Za suhim, uradnim sklepom s seje kolektiva se skrivajo dolgoletna prizadevanja filmsko vzgojnih delavcev, želje in hotenja prebivalcev iz krajev, kjer doslej niso mogli pričeti z rednimi predstavami. Trenutno sta v Sloveniji dva potujoča kina in konec januarja, ko bodo dobili aparaturom, se jim pridruži še tretji.

PRVI KORAKI OB NOVEM LETU

S prvimi predstavami, ki bodo od 24.—31. decembra — čeprav še vedno na ozkem traku, si bo bodoči kino zagotovil hvaležno publiko, ki jo bo kasneje moral upoštevati — mladino. Zanj so namenjeni filmi PETER PAN, ZDRAVO PRIJATELJI, BURATINOVE DOGODIVŠČINE, MALI PROTI VELIKIM, TOBI TAYLOR, ki si jih bo ogledalo okoli 7.700 mladih v okviru 26 predstav. S tem bodo imeli mladi več možnosti

potu- joči kino

za svojo zabavo, za bolj privlačne proslave — namesto dosedanjih govorov in recitacij si bodo morda izbrali primeren film, ki jim bo s svojo neposrednostjo govoril jasneje kot razni slavnostni govori. Tudi ostali bodo našli v njem, če že ne umetnosti, vsaj dve uri kvalitetne zabave. Program bo namreč sestavljen iz resnično dobrih filmov, saj se kinematografsko podjetje vse bolj zaveda svoje vloge v kulturnem življenju in pri oblikovanju splošne kulture gledalca. Tako bo verjetno uvedena tudi

KINOTEKA V KRANJU

Ze nekaj časa se vse bolj pojavlja potreba po mali, kinotečni dvorani, kjer bi si lahko ljubitelji filma ogledali filme, ki jih ni več na rednem sporedu. Taka dvorana bi, po mnenju Osrednjega filmskega kluba — ki jo bo vodil, zadostila vsem potrebam po študijskih predstavah in bi pomenila ogromen korak naprej pri filmski vzgoji. Koliko je danes še profesorjev in ostalih, ki se ukvarjajo s filmsko vzgojo pa niso videli umetnin kot so: KRIZARKA POTEKIN, DRŽAVLJAN KANE, LEGENDA O UGETSU, STARO IN NOVO, NA ZAPADU NIČ NOVEGA, TATOVI KOLES, IZLET, VELIKA ILUZIJA in ostalih, za spoznavanje filma tako pomembnih del. Sicer pa bi v tej dvorani predvajali tudi filme novih smeri, moderno usmerjena dela, eksperimentalne filme, na kratko vse tisto, kar publika tako s težavo sprejema in je zato, popolnoma s komercialnega stališča, za podjetje nezanimiva oziroma čista izguba. Seveda pa bi morala imeti ta dvorana status kulturne organizacije, da bo lahko živela.

S tem se na Gorenjskem stanje počasi spreminja. Potujoči kino je prvi korak, kaj pa bo

Andrzej Munk, ena zadnjih fotografij pred avtomobilsko nesrečo

s podjetji oz. posameznimi kinematografi pa nam bo v prihodnji številki odgovorni direktor kranjskega kino podjetja tovariš Janez Petrič.

ZVEDELI SMO, da bodo Kranjčani na starega leta v kinematografih lahko videli GROFA MONTE CRISTA I. in II. del — seveda novo verzijo, tokrat francosko, in barvah in cinemascope, PO SLEDEH BRODOLOMCA — botrujeta mu Walt Disney kot ustvarjalec in Jules Verne, kot pisec znamenitega in pri nas dobro poznane romana OTROCI KAPITANA GRANTA, kar vsekakor zagotavlja izredno delo, ter končno tudi Sarito Montiel v španskem barvnem glasbenem filmu KRALJICA ŠANTEKLER. Letos bodo tudi v Naklem lahko novoletno noč preživeli v kinu, ker bo prvič letos novoletna predstava tudi tam. Karte bodo menda v predprodaji že od 14. dalje.

FILMI, KI BODO NA SPOREDUI

CESARICA YANG KWEI FEI je mojstrovina velikega japonskega ustvarjalca Keni Mizogouchi-ja, ki je po stari kitajski legendi ustvaril delo, ki je po svojem izrazu najbližje zahodnjaškemu pojmovanju in zato omogoča gledalcu, da prodre v globino japonskega pojmovanja življenja. Film, ki ga bomo videli je kvalitetno izredna obogatitev programa, čeprav se lahko dogodi kot že tolikokrat doslej, da bo dvorana na pol prazna. Ko bi ti, dragi gledalec, film lahko več kot priporočil, bi to storil sedaj, ob tem filmu, tako pa se moram zadovoljiti s skromnim, že obrabljenim TOPLO PRIPOROČAMO.

WINETOU I. del bo šel, brez kakršnegakoli posredovanja in proti vsem kritikam, dobro v promet zaradi svoje zgodbe, naših Plitvičkih jezer, naslova, barv in seveda vsega, kar lahko vsebuje nemški film in za kar NIHČE NE BO TRDIL, DA JE ZNAK KVALITETE.

STRELJANJE POPOLDNE je sicer vestern, ki pa je menda eden najboljših filmov lanskoletne hollywoodske proizvodnje. Čeprav ta Meka filmskega sveta izgublja svoj sijaj, lahko pričakujemo res KVALITETNO DELO.

IZLET Jeana Renoira, ki bo v torek na sporedu filmske šole, je ena mnogih mojstrov in starega mojstra iz prvih let njegovega ustvarjanja in vas vabimo na Planino, da si film ogledate.

»Da, prosil me je za to. Želi, da ga takoj obiščete, kljub temu pa se bojim, da mu ne boste mogli kdove kaj pomagati. Samo ob sebi umevno je izključeno, da bi ga izpustili proti kavciji, ker je obtožen zločina.«

Maurice Meister je hitel k vratom, ki so vodila v njegovo sobo in že spotoma slačil domačo haljo.

»Ne bo vam treba dolgo čakati, takoj bom nared«, je dejal. Alan je ostal v sobi. Začel je hoditi po shojeni preprogi gor in dol, z rokami na hrbtu in glavo, sklonjeno na prsi. Vsa sobna oprava je vplivala nanj odbijajoče. Klavir, obledeča obloga, preobilica zaniknega pohištva in okraskov, vse ga je odbijalo. Tudi je imela soba vse preveč vrat. Štiri je naštel. Kam so vodila in kakšne zgodbe bi mogla pripovedovati? Posebno njegovo pozornost pa so vzbudila ena izmed vrat. Obstal je pred njimi in jih natančneje ogledoval. Bila so okovana z železjem in oprerljena z zapahi. Kam neki so vodila? Ko je tako stal pred vrati, zatopljen v razmišljanje, se je v veliko začudenje nenadoma nad vrati posvetila rdeča lučka. Zarnica je bila spretno vdelana v podboj. Kaj je pomenilo to? Nedvomno kak signal — toda od koga? V tem, ko je ogledoval luč, je ta spet ugasnila. Vstopil je Meister in si oblačil plašč.

»Kaj pa pomeni tale luč, Mr. Meister?«

Pravnik se je naglo obrnil. »Luč? Kakšna luč?« je dejal vznemirjeno in njegovi pogledi so začudeno sledili smeri, ki jo je detektiv nakazal z roko.

»Luč?« je ponovil nezaupljivo. »Ali mislite tisto rdečo svetilko? Kako pa ste jo opazili?«

»Ali ni nikogar?« je vprašal. »Morali ste se zmotiti, inšpektor, ali pa nama jo je kateri teh strašnih stanovalcev Flanders-Lane hotel zagosti.«

»Ali se ni luč posvetila, odkar sem zapustil sobo?« je vprašal Alan in ko je Meister zamikal, je pristavil: »Ali ste o tem popolnoma prepričani?«

»Popolnoma,« je odvrnil pravnik in prepozno zapazil, da je šel v past.

»To je čudno!« Wembury ga je ostro pogledal. »Pritisnil sem namreč na gumb v zunanjih vratih in če je svetilka v ta namen tu, kot ste mi rekli, potem bi morala vendar posvetiti. To je vendar jasno?«

Meister je nekaj mrmral o napeljavah, ki niso čisto v redu in je istočasno potisnil Alana iz sobe.

Alan pri razgovoru na policijski stražnici ni bil zraven. To dolžnost je prepustil službojočemu policijskemu seržantu, sam pa je težkega srca krenil proti svojemu stanovanju v Blackheath Road. Najhuje mu je bilo, ker ni mogel nič storiti za Mary, saj ji ni mogel niti predlagati primerne osebe, ki bi ji delala družbo. Niti sanjalo se mu ni, da je bila Mary tedaj, ko se je v mislih največ ukvarjal z njo, že v družbi ženske.

15

Dolgo potem, ko je Wembury odpeljal Johnnyja, je Mary še sedela kakor omamljena od udarca usode. Še vedno je sedela za mizo, s krčevito sklenjenimi rokami, in strmela v beli prt na mizi, da so jo začele peči oči. Rada bi se zjokala, toda oči so ostale suhe. Edini spomin, ki ji je ostal na dramo, katera se je ravnokar

Mary se je toliko odmaknila, da je Cora Ann Milton lahko stopila v sobo, ki jo je začela natančno ogledovati. Iz njenih oči je odseval lahen prezir, toda Mary je bila preveč potrta, da bi jo zavrnila.

»V hudih skrbih ste, ne?« Ne da bi čakala povabila, je sedla za mizo, kjer je bil predal napol odprt. Iz svoje ročne torbice je vzela z dragimi kamni okrašeno dozo in si prižgala cigareto.

»Da, skrbi imam, celo zelo velike skrbi,« je dejala Mary in se čudila, od kod ženska to ve in kaj jo je v tej pozni uri še privedlo sem.

»Mislila sem si to! Čula sem, da je Wembury prijel vašega brata zaradi tatvine draguljev — ujel ga je najbrž z »lučkami« vred, kajne?«

Mary je počasi prikimala. »Da, biseri so bili v hiši! Jaz nisem nič vedela za to.«

Razmišljala je, če ni Američanka morda Lady Darnleigh sama, kar je bilo povsem mogoče, saj si je toliko članov aristokracije šlo iskat žene v Združene države Amerike.

»Moje ime je Milton — Cora Ann Milton,« je rekla ženska, toda ime ni na Mary Lenley napravilo nobenega vtisa.

»Ali še niste nikoli slišali o meni, dete?« Mary je zmajala z glavo. Preveč je bila razrvana, telesno in duševno, in želela si je le, da bi tujka čimprej odšla.

»Ali še niste nikoli slišali o Čarovniku?« Mary je sunkoma dvignila glavo: »O Čarovniku? Ali mislite zločinca, ki ga išče policija?«

»Ki ga iščejo vsi, ljubica!« Kljub brezbriznemu tonu se je glas Core Ann Miltonove vendarle nekoliko tresel. »In jaz ga

13

Čarovnik

»Pred nekaj trenutki se je posvetila, potem pa spet ugasnila.« Obličje pravnikovo je porumenelo. »Ali ste prepričani o tem?« je naglo vprašal. »To - to je nadomestek za zvonec — če na zunanjih vratih pritisnete na gumb za zvonec, posveti ta svetilka. Zvonenje me moti!«

Lagal je in bil očitno prestrašen. Rdeča žarnica je pomenila vse nekaj drugega. Toda kaj?

V teh nekaj trenutkih je Meistrova zadrega rasla in postajal je vedno bolj vznemirjen. Roka, ki je venomer segala k ustom, je trepetala. V trenutku, ko je Meister mislil, da ga Alan ne gleda, je naglo potegnil iz žepa majhno zlato dozo, vzela iz nje ščepec belega praška in ga natresel v nos. »Aha«, si je mislil Alan, ki mu ta kretnja ni ušla, »kokain!« Naslednji trenutki so ga o tem popolnoma prepričali, kajti pravnik je postal spet oni stari, samozavestni, dobro razpoloženi Meister.

»Zmotili ste se, prav gotovo bo tako! Najbrž je samo refleks od namizne svetilke,« je dejal.

»Toda zakaj bi ne stal nekdo pri zunanjih vratih in zvonil?« je dejal Alan mirno in Meister je naglo poskušal svojo napako popraviti.

»Že mogoče! Res, to je mogoče.« Za hip je o nečem premišljal. »Ali bi vas smel prositi, inšpektor, če vam ni preveč neprijetno, da bi šli k vhodom vratom in pogledali, kdo je tam. Tu je ključ.«

Alan je vzel pravniku ključ iz roke, šel po stopnicah na dvorišče in nato k vhodnim vratom ter jih odprl. Nikogar ni bilo pri vratih. Misli je, da, popolnoma prepričan je bil, da ga je pravnik prosil za uslugo samo zato, ker bi bil rad nekaj trenutkov sam v sobi in tako lahko ogledal po vzroku signala.

Ko se je vračal po stopnicah navzgor, je slišal šum kot da bi kdo zaprl prehal v mizi in ko je stopil v sobo, je našel Meistra, ki si je brezskrbno oblačil rokavice.

odigrala, je bila praznota v prsih. Zdelo se ji je kot da ji je nekdo iztrgal srce.

Johnny, tat! Saj je bilo nemogoče — ali ni sanjala? V naslednjem trenutku se bo prebudila in vsa strašna mora bo izginila, ko jo bo Johnny poklical s trate... toda saj ni bila več v Lenley-Courtu, temveč v stanovanju moderne stanovanjske kasarne, sedela je na cenemem stolu, Johnny pa je prebival v policijski celici. Vztrepetala je ob misli, da je vse resnično, da, žal, niso sanje, samo sanje, čeprav grde. In Alan — kakšno podlo usodno naključje ga je določilo, da je ravno on moral prijeti Johnnyja? Živo se je še spomnila dogodkov pred Johnnyjevo aretacijo. Vsaka beseda, ki jo je spregovoril Alan, je bila vklesana v spomin.

Dobro je razumela, kaj vse je Alan tvegala, da bi rešil Johnnyja. Ponudil mu je izhod. Johnnyju ni bilo treba drugega kot mirno počakati, da bi Alan odšel in nato poskušati ponoči spraviti bisere iz hiše, pa bi bil še danes lahko pri njej. Toda njegova usodepolna oholost je bila njegova poguba. Nobene grenkobe ni čutila do Alana, bila je le žalostna in ob spominu na njegov od bolečine prežeti obraz jo je bolel pri srcu prav tako, kot ob misli na Johnnyjevo lahkomišelnost.

Zvonec na vratih je rahlo pozvonil. Trikrat je pozvonil, preden je razumela, da želi nekdo v stanovanje. Mislila je, da se je morda vrnil Alan. S težavo se je dvignila, da bi odprla vrata. Pred njo je stala ženska, oblečena v dolg, črn dežni plašč. Črn klobuk je še bolj podčrtal njene svetle lase in nežno polt na obrazu. Mary je takoj opazila, da je bila lepa in po vsem videzu je bila iz boljših krogov.

»Zdi se, da ste se zmotili,« jo je ogovorila Mary.

»Saj ste Mary Lenleyeva?«

Po izgovoru je Mary spoznala, da je tujka Američanka, in ni mogla skriti začudenja.

»Ali bi lahko govorila z vami?«

iščem bolj kot vsi drugi — kajti jaz sem njegova žena!«

Mary se je naglo dvignila s stola. To je bilo vendar neverjetno! To lepo bitje je bilo žena moža, ki je stalno hodil v sencih vešal. »Da, njegova žena sem,« je znova potrdila Cora Ann. »Vam se zdi, da je to nekaj takega, s čimer bi se človek ne smel bahati! Vendar nimate prav!« Potem pa je naglo vprašala: »Vi delate za Meistra?«

»Za Mr. Meistra delam, da,« je mirno odgovorila Mary, »toda, Mrs...«

»Mrs. Milton,« ji je prišla Cora na pomoč.

»... Mrs. Milton, ne morem razumeti vašega obiska tako pozno ponoči...«

Cora Ann Milton si je ogledovala sobo s svojimi mirnimi, opazujočimi očmi. »Posebno lepega stanovanja sicer nimate, kljub temu pa je vseeno še boljše kot tista ljubka sobica pri Meistru!«

Videla je, kako je planila rdečica na lice deklice in njene oči so se skoro zaprle.

»Torej vam jo je že pokazal, kaj? Vraga, ta človek pa ne pozna odlašanja!«

»Ne vem, kaj mislite.« Dolgo je trajalo, preden se je Mary razjezila, zdaj pa je čutila, kako se ji prvotna hladnost spreminja v jezo. V ozadju njenih misli je lebdela zabrisana ideja, da bi si je ta ženska nikoli ne upala obiskati če bi se Johnnyju ne bila pripetila ta nesreča. Zdelo se ji je, da se ima le njegovi aretaciji zahvaliti za to zaupanje temnih elementov.

»Če ne veste, kaj mislim, nočem več nadaljevati pogovora o tem,« je hladno izjavila Cora Ann. »Ali Meister ve, da sem se vrnila?«

Mary je zamakala Mrs. Milton je sedela za mizo in vzela iz ročne torbice, ki ji je ležala v naročju, robec. Vsaka njena kretnja je bila premišljena in samozavestna.

RADIJSKI SPORED

VELJA OD 12. DECEMBRA DO 18. DECEMBRA

Poročila poslušajte vsak dan ob 5.15, 6., 7., 8., 10., 12., 13., 15., 17., 22., 23. in 24. uri ter radijski dnevnik ob 19.30. Ob nedeljah pa ob 6.05, 7., 9., 12., 13., 15., 17., 22., 23. in 24. uri ter radijski dnevnik ob 19.30.

SOBOTA — 12. decembra

8.05 Poje Gorenjski vokalni oktet — 8.25 Zabavni orkester za dobro jutro — 8.55 Radijska šola za nižjo stopnjo — 9.25 Iz ljubljanskih glasbenih šol — 9.45 Četrt ure s kitaro — 10.15 Glasbeni sejum — 11.00 Nimaš prednosti — 12.05 Kmetijski nasveti — 12.15 Opoldanski domači pele-mele — 12.30 Glasbeni spomini na vojna leta — 13.30 Priporočajo vam — 14.05 Iz oper jugoslovanskih skladateljev — 14.35 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo — 15.30 Trije zbori iz Tržaške pokrajine — 16.00 Vsak dan za vas — 17.05 Gremo v kino — 17.30 Pesmi in plesi iz Jugoslavije — 18.00 Aktualnosti doma in v svetu — 18.15 Izložbeno okno — 18.45 S knjižnega trga — 19.05 Glasbene razglednice — 20.00 Modrostni zob — 21.00 Zaplešite z nami — 23.00 Oddaja za naše izseljence — 23.05 Za prijeten konec tedna

NEDELJA — 13. decembra

6.00 Dobro jutro — 6.30 Napotki za turiste — 7.40 Pogovor s poslušalci — 8.00 Mladinska radijska igra — 8.54 Iz albuma skladb za otroke — 9.05 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo — I. — 10.00 Se pomnite tovariši — 10.30 Slava delu — 10.40 Nedeljski koncert lahke glasbe — 11.40 Nedeljska reportaža — 12.05 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo — II. — 13.30 — Za našo vas — 13.50 Na kmečki peči — 14.00 Danes popoldne — 16.00 Humoreska tega tedna — 17.05 Majhen operni koncert — 17.30 Radijska igra — 17.50 Igrajo veliki orkestri — 18.30 Glasbeni spored za nedeljsko popoldne — 19.05 Glasbene razglednice — 20.00 Naš nedeljski sestanek — 21.30 Iz slovenske simfonične glasbe — 22.10 Melodije za lahkonoč — 23.05 Nočni koncert jugoslovanske glasbe

PONEDELJEK — 14. dec.

8.05 Jutranja glasbena srečanja — 8.55 za mlade radevedneže — 9.10 Zaplešimo in zapojmo — 9.25 Iz narodne zakladnice — 9.45 Igra pihalna godba Rudolfa Urbanca — 10.15 Pisan orkestralni intermezzo — 10.35 Naš podlistek — 10.55 Nimaš prednosti — 12.05 Radijska kmečka univerza — 12.15 Pred domačo hišo — 12.30 Skladbe za virtuozne — 13.30 Priporočajo vam — 14.05 Arije iz Seviljskega brivca — 14.35 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo — 15.30 Lepe melodije — 16.00 Vsak dan za vas — 17.05 Glasbena križanka — 18.05 Aktualnosti doma in v svetu — 18.15 Zvočni razgle-

di — 18.45 Narava in človek — 19.05 Glasbene razglednice — 20.00 Skupni program JRT — 22.10 Nočni akordi — 23.05 Literarni nokturmo — 23.15 Jazz orkestri vam igrajo

TOREK — 15. decembra

8.05 Nastopajo Veseli planšarji in Trio Rudija Bardorferja — 8.25 Od melodije do melodije — 8.55 Radijska šola za srednjo stopnjo — 9.25 Odlomki iz opere Carmen — 9.45 Zvočne miniature — 10.15 Glasbeni sejum — 11.00 Nimaš prednosti — 12.05 Kmetijski nasveti — 12.15 Dalmatinske narodne pesmi — 12.30 Iz koncertov in simfonij — 13.30 Priporočajo vam — 14.05 Radijska šola za višjo stopnjo — 14.35 Pet minut za novo pesmico — 15.30 V torek nasvidenje — 16.00 Vsak dan za vas — 17.05 Koncert po željah poslušalcev — 18.00 Aktualnosti doma in v svetu — 18.15 Predstavljajo vam jugoslovanske ansamble — 18.45 Na mednarodnih križpotjih — 19.05 Glasbene razglednice — 20.00 Majhen recital Tatjane Bačar — 20.20 Radijska igra — 21.35 Sereadni večer — 22.10 Plesna glasba — 23.05 Nočni koncert z deli jugoslovanskih skladateljev

SREDA — 16. decembra

8.05 Glasbena matineja — 8.55 Pisan svet pravljic in zgodb — 9.10 Glasbeni motivi raznih narodov — 9.25 Dopoldanski domači pele-mele — 9.45 Trije solisti in tri zasedbe — 10.15 Zabavni zvoki — 10.45 Človek in zdravje — 10.55 Glasbena medigra — 11.00 Nimaš prednosti — 12.05 Kmetijski nasveti — 12.15 Trio Avgusta Stanka — 12.30 Romantični operni dueti — 13.30 Priporočajo vam — 14.05 Radijska šola za srednjo stopnjo — 14.35 Kaj in kako pojo mladi pevci pri nas in v svetu — 15.30 Tako poje naša dežela — 16.00 Vsak dan za vas — 17.05 Slovenski reproduktivni umetniki — 18.00 Aktualnosti doma in v svetu — 18.15 Iz fonoteke radia Koper — 18.45 Naš razgovor — 19.05 Glasbene razglednice — 20.00 Dve zborovski skladbi — 20.20 Igra ljubljanski jazz ansambel — 20.40 Othelo — radijska priredba opere — 22.10 Godala in zabavni zbori — 23.05 Literarni nokturmo — 23.15 Jazz s plošč

ČETRTEK — 17. decembra

8.05 Jutranji zabavni zvoki — 8.55 Radijska šola za nižjo stopnjo — 9.25 Ježeva hišica — 9.54 Glasbena medigra — 10.15 Glasbeni sejum — 11.00 Nimaš prednosti — 12.05 Kmetijski nasveti — 12.15 Čez hrib in dol — 12.30 Pastoral-

ni prizori iz sodobne slovenske simfonične glasbe — 13.30 Priporočajo vam — 14.05 Naši solisti v popularnih operah — 14.35 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo — 15.30 Igra Pihalna godba RTV Ljubljana — 15.40 Literarni sprehod — 16.00 Vsak dan za vas — 17.05 Turistična oddaja — 18.00 Aktualnosti doma in v svetu — 18.15 Odskočna deska — 18.45 Jezikovni pogovori — 19.05 Glasbene razglednice — 20.00 Četrtek večer domačih pesmi in napevov — 21.00 Lirika skozi čas — 21.40 Glasbeni nokturmo — 22.10 S popevkami po svetu — 23.05 Sodobna glasba na posnetkih iz našega studia

PETEK — 18. decembra

8.05 Odmevi z Balkana — 8.35 Za vsakogar nekaj — 8.55 Pionirski tednik — 9.25 Korračnice — 9.35 Pet minut za novo pesmico — 10.15 Komorni zbor RTV Ljubljana — 10.35 Novo na knjižni polici — 10.55 Glasbena medigra — 11.00 Nimaš prednosti — 12.05 Kmetijski nasveti — 12.15 Opoldanski domači pele-mele — 12.30 Prizori iz jugoslovanskih oper — 13.30 Priporočajo vam — 14.05 Radijska šola za nižjo stopnjo — 15.25 Napotki za turiste — 15.30 Poje zbor Francoske radiofuzije — 15.45 Novo v znanosti — 16.00 Vsak dan za vas — 17.05 Petkov simfonični koncert — 18.00 Aktualnosti doma in v svetu — 18.15 Revija naših pevcev zabavne glasbe — 18.45 Kulturna kronika — 19.05 Glasbene razglednice — 20.00 Zvočni mozaik — 20.30 Tedenski zunanjepolitični pregled — 20.40 Vloga zborov v evropski glasbi — 21.15 Oddaja o morju in pomorščakih — 22.10 Za ljubitelje jazza — 23.05 Literarni nokturmo — 23.15 Dva Bachova Brandeburška koncerta

K I N O

Kranj »CENTER«

12. decembra — amer. film VSE ZA SMEH ob 15. uri, ital. barv. CS film TROJANSKA VOJNA ob 17., 19. in 21. uri, premiera jug. nem. barv. CS filma VINETOU I. DEL ob 23. uri

13. decembra amer. film VSE ZA SMEH ob 10. uri, jug. nem. barv. CS film VINETOU I. DEL ob 13. uri, ital. barv. CS film TROJANSKA VOJNA ob 15., 17. in 19. uri, premiera amer. barv. filma STRELJANJE POPOLDNE ob 21. uri

14. decembra amer. barv. CS film STRELJANJE POPOLDNE ob 16., 18. in 20. uri

15. decembra amer. barv. CS film STRELJANJE POPOLDNE ob 16., 18. in 20. uri

16. decembra jug. nemški barvni CS film VINETOU I. DEL ob 16., 18. in 20. uri

Kranj »STORŽIČ«

12. decembra premiera mlad. filma MEDVED IN MEDVEDKA ob 15. uri, ameriški CS film ZMAGOVALCI ob 16.30 in 19.30, premiera jug. nem. filma VINETOU I. DEL ob 22.30

13. decembra mladinski barv. film MEDVED IN MEDVEDKA ob 10. uri, amer. CS film ZMAGOVALCI ob 14., 17. in 20. uri

14. decembra nem. barv. film NE POSILJAJ ZENE V ITALIJO ob 16., 18. in 20. uri

15. decembra sovj. film HAMLET ob 16. in 19. uri

16. decembra amer. barv. CS film STRELJANJE POPOLDNE ob 15. in 20. uri, film HAMLET ob 17. uri

Stražišče »SVOBODA«

13. decembra jug. nemški barv. CS film VINETOU I. DEL ob 18.30 in 20.30

16. decembra amer. barv. CS film STRELJANJE POPOLDNE ob 18. uri

Cerklje »KRAVEČ«

12. decembra ital. barv. CS film RIMSKA SUŽNJA ob 19. uri

13. decembra ital. barv. CS film RIMSKA SUŽNJA ob 16. in 19. uri

Preddvor

12. decembra angl. CS film KROG PREVARE ob 19. uri

Kropa

13. decembra nem. barv. film NE POSILJAJ ZENE V ITALIJO ob 16. in 19.30

Naklo

13. decembra slovenski film SAMORASTNIKI ob 16. in 19. uri

Gorje

12. decembra angl. CS film KROG PREVARE ob 15. in 18. uri

13. decembra angl. CS film KROG PREVARE ob 15. in 18. uri

Jesenice »RADIO«

12. do 13. decembra franc. ital. barv. CS film KAPETAN FRACASSE

14. decembra fr. madž. barv. CS film LEPOTICA IN CIGAN

15. do 16. decembra fr. ital. barv. CS film MISTERIJE PARIZA

Jesenice »PLAVČ«

12. do 13. decembra fr. ital. barv. CS film MISTERIJE PARIZA

14. do 15. decembra fr. ital. barv. CS film KAPETAN FRACASSE

Zirovnica

12. decembra jugoslovanski film ČLOVEK S FOTOGRAFIJE

13. decembra angleški film DOSTAVLJACI

16. decembra franc. italijanski barv. CS film KAPETAN FRACASSE

Dovje-Mojstrana

12. decembra angleški film DOSTAVLJACI

13. decembra jugoslovanski film ČLOVEK S FOTOGRAFIJE

17. decembra fr. ital. barv. CS film KAPETAN FRACASSE

Kranjska gora

12. decembra švedski barv. film ALI SO SE ANGELČKI

13. decembra srancoski film IGRA RESNICE

17. decembra franc. ital. barv. CS film MISTERIJE PARIZA

Podnart

12. decembra slovenski film NE JOCI, PETER ob 19. uri

13. decembra franc. barv. CS film BABET GRE V VOJNO ob 17. in 19. uri

Radovljica

12. decembra franc. ital. barv. CS film TRIJE MUŠKETIRJI II. DEL ob 20. uri

13. decembra slovenski film NE JOCI, PETER ob 10. uri dopoldne in 16. in 20. uri

13. decembra franc. ital. barv. CS film TRIJE MUŠKETIRJI II. DEL ob 14. in 20. uri

15. decembra ital. špan. film SKANO BOA ob 20. uri

16. decembra ital. špan. film SKANO BOA ob 18. in 20. uri

18. decembra češki barv. film ČE PRIDE MACEK ob 20. uri

gledališče

PRESERNOVO GLEDALIŠČE V KRANJU

NEDELJA — 13. decembra
Ob 10. uri URA PRAVLJIC — osmi program in ob 16. uri Oxilia: BOG Z VAMI, MLADA LETA za IZVEN

PETEK — 18. decembra
Ob 16. uri Golja-Grün: SNEGULJČICA za IZVEN

Kalupeži

Vedno sem prav do kleti svojega srca spoštoval neizmerno iznajdljivost in gibčnost naših odgovornih glav, ki jih še tako zoprna in nepredvidena polomija ne spravi iz tira. Za vse kozle, kar jih nastreljajo bodisi v gospodarstvu, turizmu ali gostinstvu, da o nesrečnem kmetijstvu sploh ne govorimo, nam znajo postreči s tehtnimi in prepričljivimi razlogi, tako lepo in skrbno okrancljanimi, da kar hitro zavijejo vrat vsem godrnjačem in kritikom.

Razpoči se, postavim, kmetijski poskus množične gojitve krtov (za oranje velikih površin družbenega sektorja, ki ostanejo dostikrat neobdelane zaradi pomanjkanja slabo plačane delovne sile). Razleti se torej, ta dragi poskus in človek bi pričakoval, da bo odgovornim odklenalo, povrniti bodo morali škodo in naša družba bo bogatejša še za eno izkušnjo. Ali glej, nesrečni zagovorniki krtoreje se prav nič ne razburjajo, temveč imajo kar naenkrat pri roki dolge papirnate klobase, s katerimi potolažijo požrešnost kritikov, sebi pa hladnokrvno umijejo roke in maslo z glave. V svojih izgovorih znajo biti tako prepričljivi, da je človek po branju njihovega opravičevanja izgube skoraj voljan podpisati, da je grešni kozel on, čeprav je od živega krtu doslej videl kvečjemu njegovo krtino. Vse drugo je prej krivo, le odgovorna glavica ne. Kriji so ogrci, ker so bili premalo kalorični, kriv je dež, ker je zalil krtine, krivi so murni, ker so krtom pri njihovem kopanju premalo vzpodbudno godli, krivi so... no, če bi bilo nebo papir, a morje tinta, bi morda uspel napisati vse vzroke, ki jih imajo obtoženi botri izgube na voljo v predalu.

Zatorej sem cenil naše strokovnjake in jim priznaval nesporno svetovno prvenstvo v opravičevanju zamujenih rokov, negativnih bilanc, neizpolnjenih pogodb, skratka, vseh zamujenih ur in zavoženih fur. Vsaj domiselni so, sem si govoril, in okretni kot maček, ki ga zaman s turna na hrbet mečeš,

Pa zaidem nekam tja doli na jug in se mi zgodi, da moram napisati ženi pismo. Nekateri ljudje pisma strašno neradi sestavljajo, jaz bi, priznam, skoraj raje napisal lastno oporo kot pismo. Potožim se kafedžiji, ki mi je stregel, pa me koj potolaži: »Ne sekiraj se, družo, tu vam lahko pomagam!«

Pa gre in prinese nekakšen debel zvezek, z oslovskimi ušesi, ves zamaščen in očrnel od pogoste rabe.

»Ženi pišeš, brež?« me vpraša.

Prikimam, a on polista in odpre nekje na sredi ter prebere: »Pismo ženi, pisati na bel papir z modro tinto in velikimi črkami...«

Pa nadaljuje: »Kakšno naj bo to pismo, šefe? Veselo, žalostno, jezno, otožno, strastno, denarno, zamerljivo, skesano, samozavestno, opravičujoče...?«

»Pa,« zategnem, »nekako vsakega malo...«

»Znači, pismo obično!« Še malo polista in mi položi zvezek poleg črne kave. »Prepiši po vaše, majstore! Tam, kjer so pičice, vstavi ženino ime, spodaj pa se podpiši. Odlično pismo, časti mi! Boš videl, da bo žena zadovoljna!«

In res je bila, kajti doslej ji še nikoli nisem pisal, da jo pogrešam kot kamela vodo in da, če bi imel troje pljuč, bi z vsemi tremi vzdihoval za njo. Saj veste, kaj navadno pišemo s službenih potovanj: da se nam je na-peti napravila luknja, da nam je počil levi čevlji in tako dalje...

Toda pustimo to! Ko sem takole listal ta prečudoviti zvezek, s pomočjo katerega lahko napišete preimenitno pismo komurkoli na tem prečudovitem svetu, vstevši upnike, tašče, strice, ki so rotirali gor in strice, ki so rotirali dol, mi je kar naenkrat šinilo v moje podklobučje: »Pa ne, da bi imeli naši gospodarstveniki tudi takle zvezek s pičicami? Gre po gobe gostinski obrat, ki je prej v privatnih rokah lepo nesel, pa je treba volivcem razložiti, čemu in zakaj tako. Polista gospodarstvenik po zvezku, poišče poglavje, »opravičila za izgubo gostinskega podjetja« in je brez skrbi. Lepo prepíše in se mu ni treba mučiti. Morda ima na voljo celo posebne vzorce za razne odtiske opravičil izgube gostinskega podjetja, ki je:

- a) prevzeto iz privatnih rok,
- b) v časteh pri žejnih občinskih možeh,
- c) preko direktorja povezano s strici v Ljubljani in Beogradu;...

Bolj ko o tem razmišljam, bolj se mi zdi vsa ta reč verjetna. Kajti tale opravičila so si tako močno podobna, kar preberite jih nekaj! Zdad me muči, kdo neki je dal našim vodilnim glavam v roke takle zvezek s kalupi, pripravljene, da vanje vlijejo vse objektivne vzroke in faktorje in vse tiste ogrce in murne, ki so zakrivila brodolom. Včasih se mi zdi, da smo jim ga dali mi, ljudje s pločnika. In skoraj bi rekel, da jim ga bomo morali tudi mi vzeti in z njim podkuriti!

ČUK V TRANZISTORJU

Kam nagrade?

1. nagrada Francka Nahtigal, Kranj, Titov trg 21 10.000;
2. nagrada Medja Ana, Bled, Zagoriška 18 5000;
3. nagrada Ignac Cuderman, Tupaliče 27, p. Preddvor 3000;
4. nagrada Lukman Anča, Ljubljana, Kebetova 8 a. 2000;
5. nagrada Kirbiš Milica, Kranj, Zupančičeva 16 1000;
6. nagrada Krek Janez, Kranj, Jenkova 8 1000;
7. nagrada Ignac Polajnar, Potoče 14, p. Preddvor 1000;
8. nagrada Juršak Slavko, Kranj, Jezerska c. 5 1000;
9. nagrada Bajželj Ivica, Kranj, Tomšičeva 42/II 1000;
10. nagrada Jerab Vida, Kranj, Koroška 12/I 1000 din.

ZANIMIVOSTI

ZVOCNI SIGNAL ZA BENCINSKI ZBIRALNIK

Vozniki avtomobilov kaj lahko med vožnjo spregledajo kazalec, ki kaže količino goriva v zbiralniku. Bolj zanesljiva in učinkovita je »naprava« »electronic gas-check«. Ko ostane v rezervoarju le še 3 galone (11,4 l) goriva, sproži naprava alarm v obliki zvoka, ki se v presledkih ponavlja. Čim ostaneta le še dve galoni (7,6 l), potem naprava alarmira toliko časa, dokler ne napolnijo rezervoarja z bencinom. Naprava je poceni, jo lahko montirajo v avto in je neobčutljiva za zunanje vplive.

NOV NAČIN VŽIGA PRI MOTORJIH

Nov način vžiga pri bencinskih motorjih je konstruirala neka ameriška tovarna. Odveč je magnet, vžigalna tuljava in kondenzator. Zadostuje majhno premikanje in med dvema keramičnima materialoma nastane razelektritev 20.000 voltov, ki vžge mešanico zraka in bencina.

Nov način vžiga že uporablja industrija motorjev za poljedelstvo.

AVTOMATICNA KONTROLA VOZNIH KART

Na »Krasnije Vorota« — postaji moskovske podzemeljske železnice nadomešča avtomat železniškega kontrolorja.

Pri blagajni prejme potnik namesto običajne vozne karte kovinsko ploščico velikosti našega petdesetdinarskega kovanca. Na tekočem traku, ki vozi potnike v prostore podzemeljske železnice, mora na določenem mestu vsak potnik visoko dvigniti kovinsko ploščico, ker je to mesto v elektromagnetnem polju avtomata in daje impulze pregraji. Če hoče potnik brez »karte« prekoračiti to mesto ali, če kovinsko ploščico skrije, si avtomat to zapomni in pri pregraji zapre zapah, tako da potnik ne more naprej.

STROJ ZA SKUBLJENJE PIŠČANCEV

V Ameriki seveda, pa tudi marsikje drugje, pojedjo ljudje veliko piščancev. Številne so zato farme za vzrejo, ki dnevno dovažajo tisoče in tisoče piščancev na tržišča.

Problem se zadnje čase najbolj suče okoli skubljenja zaklane perutnine, ker je to delo najbolj zamudno.

Sedaj poročajo o novem avtomatu, ki v 25 sekundah oskubi 10 piščancev in to tako temeljito kot tega ne zmorejo človeške roke. Napravo upravlja ena sama delovna moč. S perutnino oziroma perjem sploh ne pride v stik, temveč pazi samo na potek dela, da ne začne stroj potem, ko zmanjka perja, skubiti se kožo.

NOVA KNJIZNICA NA HOLANDSKEM

Mnogo dela povzroča knjižničarjem zamudno iskanje knjig in zapis vseh podatkov o izposojanju.

V neki tehnični biblioteki na Holandskem posojajo sedaj knjige na nov način.

Obiskovalec knjižnice poišče v kartoteki samo številko knjige in jo prek ustreznih gumbov posreduje avtomatiziranemu stroju, ki knjigo poišče. Tekoči trak položi knjigo pred uslužbenca knjižnice, ki ni strokovnjak — knjižničar, le-ta pa jo izroči obiskovalcu. Že prej je poseben elektronski računalnik zabeležil vse podatke o izposojeni knjigi in prejemniku.

To je sedaj na svetu najhitrejši način izposojanja knjig, ki se bo nedvomno hitro razširil.

Televizija

NEDELJA — 13. decembra

RTV Ljubljana — 9.30 Gozdni čuvaji — RTV Beograd — 10.00 Kmetijska oddaja — RTV Beograd — 11.00 Kratak film — 11.20 Prenos akademije v počastitev Stevana Mokranjca — Sportno popoldne RTV Ljubljana — 18.00 Mladinski TV klub — 19.00 87. policijska postaja — RTV Beograd — 20.00 TV dnevnik — 20.45 Glasbena oddaja studija Sarajevo — Evrovizija — 21.00 Festival klovnov — RTV Beograd — 22.15 Koncert v počastitev Stevana Mokranjca — 23.00 Poročila

PONEDELJEK — 14. dec.

RTV Ljubljana — 11.40 TV v šoli — 15.20 Ponovitev šolske ure — 16.40 Ruščina na TV — 17.10 Angleščina na TV — RTV Beograd — 17.40 Francoščina — 18.10 Risanke — RTV Ljubljana — 18.25 Napoved in TV obzornik — 18.45 Domača nega bolnika — RTV Beograd — 19.15 Tedenski športni pregled — RTV Ljubljana — 19.45 Nagrade TV naročnikom — RTV Beograd — 20.00 TV dnevnik — 20.30 Biseri glasbene literature — 20.40 Strupena rastlina — TV igra — RTV Ljubljana — 21.40 Naš teleobjektiv — 21.55 TV obzornik

TOREK — 15. decembra

Ni sporeda!
SREDA — 16. decembra
RTV Zagreb — 17.10 Učimo se angleščine — RTV Ljubljana — 17.40 Tik-tak — 17.55 Pionirski TV studio — 18.25 Napoved in TV obzornik — RTV Ljubljana — 18.45 S kamerom po Aziji — RTV Beograd — 19.15 Glasba danes — RTV Ljubljana — 19.45 Čik-cak — RTV Beograd — 20.00 TV dnevnik — 20.30 Lirika — 20.40 ZDA: Glas iz Hollywooda — RTV Zagreb — 21.10 Mali jazz koncert — RTV Ljubljana — 21.40 Kulturna kronika — 22.10 TV obzornik

ČETRTEK — 17. decembra

RTV Zagreb — 10.00 TV v šoli — RTV Beograd — 11.00 Francozi pri vas doma — RTV Ljubljana — 16.40 Ruščina na TV — 17.10 Angleščina na TV — RTV Beograd — 17.40 Na črko, na črko — RTV Ljubljana — 18.25 — Napoved in TV obzornik — RTV Beograd — 18.45 Po Jugoslaviji — RTV Ljubljana — 19.15 Glasbena porota — 19.45 Sporred naše kinematografije — 20.00 TV dnevnik — RTV Ljubljana — 20.30 Narodna glasba — RTV Ljubljana — 20.40 Kri ni vse zornik

— TV drama — 21.30 Ali razumete sodobno glasbo? — 22.00 TV obzornik

PETEK — 18. decembra

RTV Zagreb — 17.10 Učimo se angleščine — 17.40 TV v šoli — RTV Ljubljana — 18.10 Napoved in TV slikanica — 18.25 TV obzornik — 18.45 TV tribuna — RTV Beograd — 19.15 Narodna glasba — RTV Ljubljana — 19.45 TV akcija — RTV Beograd — 20.00 TV dnevnik — RTV Ljubljana — 20.30 Celovečerni film — 22.00 Michelangelo — kulturna oddaja — 22.30 TV obzornik